

Պաշտօնաթերթ ՌԱՄԿԱԿԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿԳՈՒԹԵԱՆ

ՕԳՈՍՏՈՍ 16, 2026

Ժ. Տարի, թիւ 31 (486) (Նոր Շրջան), Հիմնուած 1899-ին, իբրեւ «Չայն Հայրենեաց»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՎԱՅԱԳՆ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ՊԱՐԳԵԼԱՏՐԱՍԷ Հ.Բ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀ ՍԷՄ ՍԻՄՈՆԵԱՆԸ

Օգոստոս 6-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Վահագն Խաչատուրյան, ընդունած է Հ.Բ.Ը. Միության Նախագահ, բարերար Սեմ Սիմոնեանը եւ անոր յանձնած է Հայաստանի Հանրապետության պետական բարձր պարգևը:

Սեմ Սիմոնեան, Հանրապետության տոնին առիթով, կրթության, գիտության, մշակույթի, տնտեսության զարգացման, ինչպես նաեւ հայապահպանության գործին մէջ ունեցած իր նշանակալի ավանդին եւ երկարամեայ արգասաբեր գործունեության համար արժանացած է «Հայրենիքին մատուցած ծառայութիւններուն համար» Ա. աստիճանի շքանշանին:

ՀՀ Նախագահ Վահագն Խաչատուրյան շնորհաւորած է Սեմ Սիմոնեանը՝ բարձրորեն գնահատելով անոր երկարամեայ հայրենասնուէր գործունեութիւնը: Հանրապետության Նախագահը քաջառողջութիւն, խորանոր յաջողութիւններ եւ շարունակական արդիւնաւետ գործունեութիւն մաղթած է Հ.Բ.Ը.Ս.-ի Նախագահին:

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐԲՈՒԹԵԱՆ ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԶՕՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Օգոստոս 10-ին Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութիւնը եւս հրապարակեց ընդարձակ հաղորդագրութիւն մը՝ խստորէն դատապարտելով դատական այս գործընթացը: Պատրիարքութիւնը կը շեշտէ, որ Ամենայն հայոց կաթողիկոսն ու եպիսկոպոսները քրեական ամբաստանութիւններով աշխարհիկ դատարան կանչելը խորապէս կը վիրաւորէ Հայ եկեղեցւոյ նուիրապետական արժանապատուութիւնը եւ մեծ ցաւ կը պատճառէ հաւատացեալ ժողովուրդին: Ըստ յայտարարութեան՝ այս գործընթացով կը թուին անտեսուիլ ՀՀ Սահմանադրութեամբ Եկեղեցւոյ առաքելութեան տրուած երաշխիքները, իսկ Մայր Աթոռի հեղինակութիւնը տկարացնելու միտող որեւէ քայլ կը վնասէ Եկեղեցւոյ եւ ժողովուրդին միջեւ դարեւոր ամրացած կապերը: Հոգեւոր կառոյցը անտեղի եւ վիրատրական կը նկատէ յանցագործութիւն փնտնելը Եկեղեցւոյ ներքին վարդապետութեամբ եւ հոգեւոր կանոնակարգով կայացուցած որոշումներուն մէջ: Իր լիակատար գորակցութիւնը յայտնելով Գարեգին Բ. Վեհափառին եւ սրբազաններուն՝ Պատրիարքութիւնը կոչ կ'ուղղէ բոլոր պատասխանատուներուն՝ անխոցելի պահելու Հայ եկեղեցին եւ եկեղեցական պաշտօնական որոշումները չվերածելու աշխարհիկ ու դատական հակամարտութիւններու:

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԵՒ ԳԱԼՈՒՍ ԿԻԷՂԵՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԵՒ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՒ ՊԱՅՄԱՆԱԳԻՐ

Յուլիս 24-ին, երրորդ Հայագիտական միջազգային համագումարի ծիրէն ներս, տեղի ունեցաւ Կիւնդուրեան վերածնունդ կլոբի սեղան-քննարկում մը՝ Մատենադարանի ղեկավար անձնակազմին եւ հայ հոգեւոր ձեռագրական կեդրոններու ներկայացուցիչներուն մասնակցութեամբ:

Քննարկումին իրենց մասնակցութիւնը բերին հայ հոգեւոր-ձեռագրական գլխաւոր կեդրոններու՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինի, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան, Երուսաղէմի Հայոց պատրիարքութեան, Պոլսոյ Հայոց պատրիարքութեան, Վենետիկի Մխիթարեան միաբանութեան եւ Զմմառու պատրիարքական կղերի միաբանութեան ներկայացուցիչները: Հրաւիրեալներու շարքին էին նաեւ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան Հայկական համայնքներու բաժանմունքի տնօրէն Ռազմիկ Փանոսեանն ու Հիմնական գիտական գրադարանի տնօրէնի խորհրդական Տիգրան Զարգարեանը:

Օրակարգը կ'ընդգրկէր հարցերու լայն շրջանակ մը, որոնց մէջ յատկապէս կ'առանձնանային ձեռագրական հաւաքածոներու պահպանութեան համակարգի արդիականացումը, թուայնացումն ու գիտական հետազոտութիւնը: Բոլոր կողմերը վերահաստատեցին իրենց անվերապահ պատրաստակամութիւնը՝ շարունակելու արդէն իսկ իրագործուող միացեալ ծրագիրներն ու մշակելու յառաջիկայ գործողութիւններու յստակ ուղեցոյց մը:

Հանդիպումի աւարտին, Մատենադարանին եւ Գալուստ Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան միջեւ ստորագրուեցաւ երկամեայ պայմանագիր մը, որուն գլխաւոր նպատակն է ապահովել համահաւաք ձեռագրացուցակի ստեղծման աշխատանքներուն շարունակականութիւնը:

Tekeyan Cultural Association, Inc.

Թէքէեան Մշակութային Միութիւն

755 Mt. Auburn St., Watertown, MA 02472-1509 USA. Tel: 617-924-4455. Fax: 617-924-2887. Email: TCAdirector@aol.com

Board of Directors of USA and Canada

Պոստոն, Օգոստոս 11, 2026

President
Dr. Arshavir Gundjian

Vice President
Kevork Marashlian

Secretary
Hagop Vartivarian

Assistant Secretary
Mihran Toumajan

Treasurer
Ara Tcholakian

Assistant Treasurer
Hrach Torikian

Members
Ara Babayan
Carl Bardakian
Hilda Hartounian
Arto Berdge Manoukian
Mihran Minassian
Sergio Nahapetian
Vatche Semerdjian

Executive Director
Aram Arkun

Canada
Executive Secretary
Salpi Margossian

West Coast
Executive Secretary
Mayda Kuredjian

EMERITUS HONORARY MEMBERS IN MEMORIAM
Dr. Haroutian
Arzoumanian
Edmond Azadian
Hampartoum Berberian
Dr. Nubar Berberian
Flora Gopoian
Antranik Poladian
Dicran Simsarian

Շնորհաւորութիւններ
Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի
Թէքէեան Մշակութային Միութեան Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ
Մեծայարգ Պրն. Սեմ Սիմոնեանին
Հ.Բ.Ը.Միութեան Նախագահին

Սիրելի Պրն. Սիմոնեան,
Անհուն ուրախութեամբ եւ հպարտութեամբ տեղեկացանք թէ Հայաստանի Հանրապետութիւնը Ձեզի շնորհած է «Հայրենիքին մատուցած ծառայութիւններուն համար» Առաջին աստիճանի շքանշանը, ձեռամբ Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Վահագն Խաչատուրեանի:
Բացառաբար ազնիւ Ձեր նկարագրով եւ մանաւանդ Ձեր անձնական բացառիկ տեսլականով եւ կարողութեամբ ստեղծած համաշխարհային եզակի տարողութիւն ունեցող «Թումօ» ծրագրին շնորհիւ Ձեր անունը արդէն իսկ հաստատ կերպով արձանագրուած է համաշխարհային տոմարներուն մէջ որպէս կարկառուն հեղինակը կրթական բնագաւառի ամենաարդիական իրագործումներէն մէկուն:
Այլապէս ալ, տասնեակ տարիներէ ի վեր Ձեր կարեւոր մասնակցութիւնը, եւ այսօր ալ որպէս Նախագահ՝ զերազոյն ղեկավարութիւնը ստանձնած էք մեր ազգային ազնուագոյն կազմակերպութիւնը հանդիսացող Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան եւ անոր աշխարհատարած անփոխարինելի նուիրական գործունեութեան: Թէքէեան Մշակութային Միութիւնը եւ մեր անձնապէս, որպէս երկար տարիներու գործակիցներ անմիջական վկաներն ենք Ձեր երկար տարիներու այս բացառիկ վաստակին:
Անգամ մը եւս Ձեզ շնորհաւորելով հայրենիքին կողմէ Ձեզի շնորհուած արդար այս բարձրագոյն պատիւին առիթով, Ձեզի կը մաղթենք կատարեալ քաջառողջութիւն եւ շարունակական կորով որպէսզի երկար տարիներ շարունակէք Ձեր թանկագին եւ նուիրեալ գործունեութիւնը ի նպաստ մեր ազգին:

Ի Դիմաց՝
Թէքէեան Մշակութային Միութեան
ՄԻԱՏԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՐԵԱՆԻ ԵՒ ԳԱԼԱՏԱՑԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Յակօր Վարդիկաւեան
Ատենադպիր

Դոկտ. Արշաւիր Կեօնճեան
Ատենապետ

10
Ամենակ
Կուլտուրայի Կենտրոն

BAIKAR WEEKLY NEWSPAPER

SAVE *the* DATE

10TH ANNIVERSARY
CELEBRATION

FRIDAY, NOVEMBER 6, 2026

ST LEON CHURCH HALL
FAIRLAWN, NEW JERSEY

Details to follow!

THANK YOU FOR 10 YEARS OF
SUPPORT, TRUST, AND COMMUNITY.

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՄԵԾ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ ԵՐԿՐԻ ՎՐԱՅ

Ֆատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

Հողը յիշողութիւն ունի: Այն հումուսի պէս կուտակում է կենսագորութիւնները, գրի է առնում մարդու ձեռք կապած քարի բովանդակութիւնը, խտացնում է յոյզերն ու ներծծում ծիծաղն ու արցունքը, որով իրեն սնուցել են:

Ժողովուրդներին էլ է տրուած յիշողութիւն ունենալու յատկութիւնը, սակայն երբեմն, իսկ մեր դէպքում՝ յաճախ, այն պարզապէս անհետանում է, կորչում պատմութեան փոշիների տակ: Մարդ-անհատն էլ, որ հասարակութեան հիմքն ու կորիզն է, տարիքի հետ մոռացկոտ է դառնում: Իսկ, ա՛յ, պատմութիւնն ու ժամանակը յիշում, պահպանում ու գալիք սերունդներին են փոխանցում ամէն ինչ: Ուղղակի հարկատու է այնպիսին լինել, որ պատմութեան յուշաթերթերում լուսատու հետագծով ներկայանալ սերունդների արդար դատին:

Մարդը մեծանում է այն ժամանակ, երբ այլեւս չի փորձում ամէն ինչ ապացուցել ուրիշներին: Նա չի վազում նրանց հետեւից, ովքեր հեռացել են, չի փորձում համոզել նրանց, ովքեր չեն ուզում հասկանալ, եւ չի թոյլ տալիս, որ ուրիշների վերաբերմունքը որոշի իր արժէքը: Կեանքում լինում են օրեր, երբ մարդու ներսում ծանր է լինում, բայց ստիպում է լինում շարունակել ապրել, աշխատել, ժպտալ ու կատարել իր առօրեայ գործերը: Լինում են գիշերներ, երբ ոչ ոք չի իմանալ, թէ ինչի միջով է նա անցնում, եւ պարտադիր էլ չէ, որ բոլորը դա իմանան: Որովհետեւ ովքեր տեսնում են քո ցաւը, բոլորը չէ, որ ցաւում քեզ հետ: Ոմանք քեզ կը խղճան, ոմանք թոյլ կը համարեն, ոմանք կը քննարկեն այն, ինչ վստահել ես իրենց, իսկ ոմանք կը յիշեն քո ամենացատու տեղը եւ մի օր կը փորձեն հէնց այնտեղ հարուածել: Այդ պատճառով պէտք է կարողանալ հասկանալ՝ ում կարելի է վստահել, իսկ ում հետ աւելի ճիշդ է որոշ բաների մասին պարզապէս չխօսել: Ժողովուրդների դէպքում ես նոյն պատկերն եմ տեսնում:

Այնպէս որ, եթէ մարդ յոգնում է, պիտի հանգստանայ: Եթէ ուզում է լաց լինել՝ լաց լինի: Եթէ ծանր օր է ապրում՝ չպիտի ձեռագնի, թէ ամէն ինչ լաւ է: Բայց յետոյ հաւաքի ուժերը ու շարունակի առաջ գնալ: Կեանքը չպէտք է կանգ առնի միայն այն պատճառով, որ ինչ-որ մէկը ցաւ է պատճառել: Թող ուրիշները չիմանան, թէ քանի անգամ ես գիշերուայ ընթացքում արցունքներդ սրբել, քանի անգամ ես առաւօտեան արթնացել ծանր սրտով ու, չնայած դրան, շարունակել օրդ: Ոչ բոլոր պայքարներն են ուրիշների աչքի համար, եւ ոչ բոլոր վերքերն են պէտք ուրիշներին պատմել:

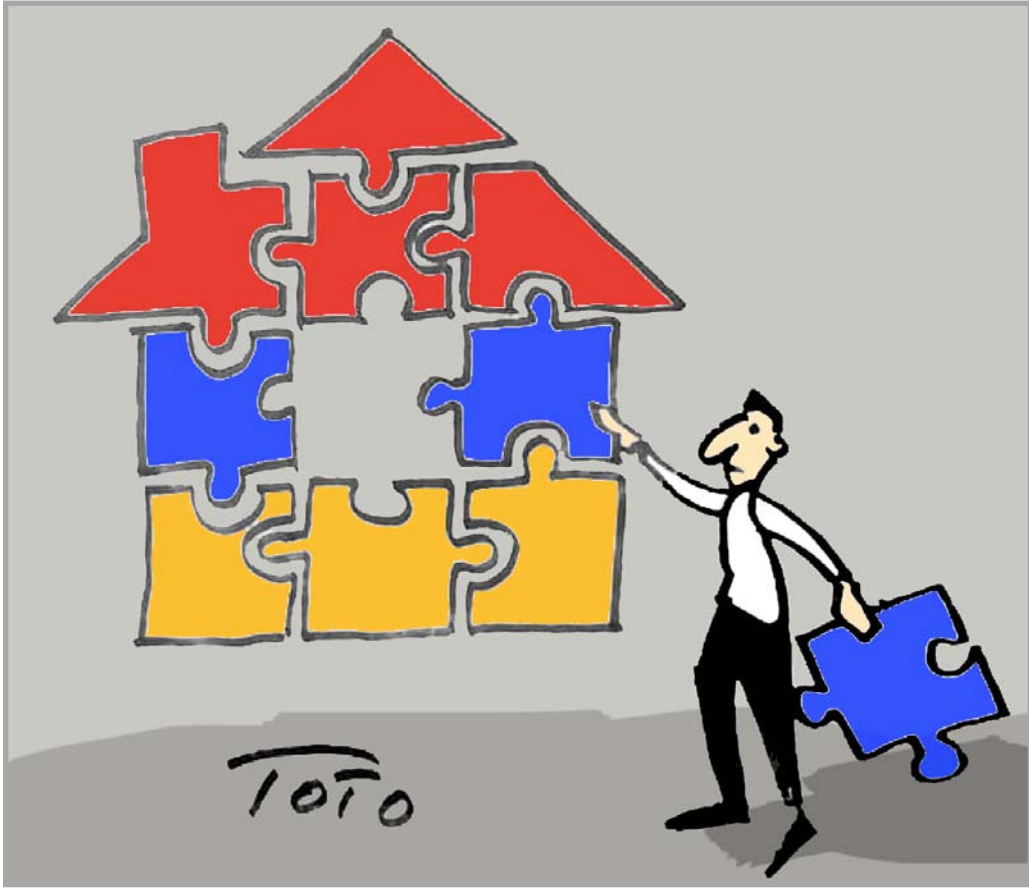
Ուժեղ մարդը (նաեւ՝ ազգը) նա չէ, ով երբեք չի լացում: Ուժեղը նա է, ով կարողանում է անցնել իր ցաւի միջով եւ թոյլ չտալ, որ այդ ցաւը կործանի իր կեանքը: Կեանքում բոլորին էլ հանդիպում են իրավիճակներ, որոնք մի պահ խլում են մեր ուժը, յոյսն ու հաւատը: Բայց հէնց այդ պահին պէտք է յիշել՝ ընկնելը պարտութիւն չէ: Պարտութիւնն այն է, երբ այլեւս չես փորձում բարձրանալ: Եւ եթէ մի օր ոչ ոք ձեռք չմեկնի քեզ, փորձիր ինքդ քեզ բարձրացնել: Ոչ թէ որովհետեւ ցաւ չես զգում, այլ որովհետեւ հասկանում ես՝ քո կեանքը շատ աւելի մեծ է, քան այն դժուարութիւնը, որի միջով այսօր անցնում ես: Հարկատու է ուղիղ մէջքով ապրել ոչ թէ մարդկանց ինչ-որ բան ապացուցելու, այլ ինքդ քեզ չկորցնելու համար: Թող կեանքի ոչ մի փոթորիկ չկարողանայ մեզ վերջնականապէս կոտորել: Մարդը կարող է լացել, կարող է յոգնել, կարող է նոյնիսկ մի պահ կորցնել ուժը, բայց յետոյ նորից կանգնել: Ամենամեծ յաղթանակն այն է, որ ամենածանր պահերից յետոյ էլ մարդ կարողանում է պահպանել իր արժանապատուութիւնը, մարդկայնութիւնն ու ուժը:

Պարզապէս հարկատու միշտ յիշել, որ եթէ քեզանից չեն խօսում, ուրեմն դու արդէն հետաքրքիր չես, եթէ ոչ-որ չի տեսնում քեզ որպէս հակառակորդ, ուրեմն դու այլեւս կշիռ չունես, եթէ չլինել «մայր» հասկացողութիւնը, ապա նեարդայնացած ժամանակ ինչ էլիք հայիոյելու, եթէ գիրք չէք կարդում, ապա ինչ էք վերջին անգամ կարդացել. հաւանաբար դեղերի բովանդակութեան թերթիկը, եթէ համեստ լինես, ոչ-որ չի նկատի ուժեղ լինելը, եթէ չափազանց բարի լինես, բոլորը կ'օգտուեն դրանից, փոխադարձ ոչինչ չտալով քեզ, եթէ ազնիւ լինես, կը դատեն մեղք գործածի մնան, եթէ յաջողակ լինես, կը նախանձնեն՝ պատճառ գտնելով կապկպել քեզ կեղծ ու անյարիր ձեւով: Հետեւապէս հարկատու է ապրել ոչ մէկին ոչինչ չբացատրելով:

Միայն թէ մարդիկ ու յատկապէս ժողովուրդներն անպայման պէտք է նպատակ-ռազմավարութիւն ունենան: Ռազմավարութիւն, որը մտքի եւ գործողութիւնների ամբողջական համակարգ է, որն ուղղում է երկարաժամկէտ ու հիմնարար շահերի իրագործմանը՝ անորոշութեան, դիմադրութեան եւ սահմանափակ ռեսուրսների պայմաններում: Արտաքին քաղաքականութեան մէջ այն ունի առանձնատարական նշանակութիւն, քանի որ յստակ սահմանում է առաջնահերթութիւններ, գործընկերների եւ հակառակորդների համար ապահովում է երկրի վարքագծի կանխատեսելիութիւն եւ արտաքին քաղաքական նպատակները համապատասխանեցնում պետութեան իրական հնարաւորութիւններին: Իսկ ռազմավարութեան բացակայութեան դէպքում արտաքին քաղաքականութիւնը վերածնում է իրադարձութիւններին անկանոն ու իրավիճակային արձագանքների: Դրա հետեւանքով գործողութիւնները դառնում են հակասական, մուգում է դաշնակիցների վստահութիւնը, ռեսուրսներն օգտագործվում են անարդիւնաւետ, երկիրն էլ աստիճանաբար կորցնում է իր ազդեցութիւնն ու ինքնուրոյն գործելու կարողութիւնը՝ առաջնորդուելով ոչ թէ սեփական շահերով, այլ արտաքին հանգամանքներով: Ահաւասիկ, 2018 թուականից ի վեր օրուայ կառավարութեան արտաքին քաղաքական ռազմավարութեան բացակայութիւնը յանգեցրեց ԵԱՀԿ Մինսքի խմբի հովանու ներքոյ ընթացող բանակցային գործընթացի տապալմանը, պատերազմին եւ Արցախի յանձնմանը: Ու դեռ մեծ հարց է. արդե՞ք կառավարութիւնն ունի եւրոպական համարկում (ինտեգրման) յստակ ռազմավարութիւն:

Ընդհանուր առմամբ հարկատու է իրատես լինել եւ ճիշդ պատկերացում ունենալ, թէ քանի՞ մարդ է իսկապէս ուրախանում քո յաջողութիւններով եւ քանիսը՝ տխրում քո խնդիրներից: Երբեմն ամենաանսպասելի մարդիկ կարող են նեղուել քո յաջողութիւններից եւ ուրախանալ քո դժուարութիւններով: Եւ ցաւալիւս այն է, որ յաճախ դա անում են ոչ թէ օտարները, այլ նրանք, ում դու քո մտերիմն էիր համարում: Յաջողութիւնը նախանձ է առաջացնում: Նոյնիսկ նրանց մէջ, ովքեր ժպտում են քեզ: Այն հայելի է դառնում, որում մարդը տեսնում է իր բաց թողած հնարաւորութիւնները, չարած քայլերը,

չյադրահարած վախերը: Ոմանք մոտիվացում ու ներշնչւում են, ոմանք՝ սկսում նեղուել: Իսկ աւելի շատ մտածում են՝ «Ինչո՞վ է ինձանից առաւել, որ ինձանից առաջ անցաւ»: Մի բան, որը դժուար է հանդուրժել մարդկանց, ովքեր վստահ չեն իրենց ուժերի վրայ եւ ունեն քերարժքութեան բարդոյթ: Եւ բնական է, որ քո յաջողութիւններից նեղուողները հաստատ ուրախանում են քո անյաջողութիւններով, ձեռակամօրէն ցոյց տալով, թէ մտահոգ են քեզ համար: Նրանք աւելի յաճախ մտածում են, թէ ինչ լաւ է, որ միայն ես չեմ, որ խնդիրներ ունեմ եւ իրենց աւելի լաւ զգում: Այս դէպքում միակ բուժումը շրջապատը այդպիսիներից պարբերաբար մաքրելն է:

Մի կարելուք հանգամանք էլ կայ. տարիքի հետ մեր երազանքները չեն փոքրանում: Աւելին, դրանք աւելի թանկ են դառնում: Մի ժամանակ երազում էիրք մեծ տուն, շատ փող, փառք, ճամփորդութիւններ: Յետոյ կեանքը մեզ սովորեցրեց, որ աշխարհի ամենամեծ հարստութիւնն այն մարդիկ են, որոնց կորցնելուց յետոյ ոչ մի հարստութիւն չի կարող վերադարձնել: Իսկապէս, մի օր հասկանում ես, որ երջանկութիւնը նոր մեքենան կամ նոր տունը չէ, այլ մօրդ ծայնն է, որ ասում է. «Լաւ եմ, մի՛ անհանգստացիր»: Երջանկութիւնը հօրդ քայլերի ծայնն է, որը դեռ լաւում է տանդ մէջ, այն սեղանը, որի շուրջ դեռ բոլորի համար աթոռ կայ, հեռախօսահամարներն են, որոնք կարող ես հաւաքել՝ վստահ լինելով, որ այն կողմում սիրող ծայն կայ...

Իսկապէս, մեր օրերում այնքան ենք վազում կեանքի հետեւից, որ այդ վազքով տարուելով մոռանում ենք. կեանքը հէնց այն մարդկանց մէջ է, ում կողքով ամէն օր անցնում ենք, ում ծայրը կարծում ենք միշտ կը հնչի, ում շունչը միշտ կը զգանք դուռը բացելիս: Նորութիւն չեմ ասում եւ ոչ էլ գիտ անում, բայց յաճախ գրկէ՛ք ձեր սիրած մարդկանց, քանի դեռ նրանց ձեռքերը կարող են պատասխանել ձեր գրկախառնութեանը: Միտէ՛ք նրանց, քանի դեռ նրանք կարող են լսել այդ խօսքերը: Չէ որ կեանքը երբեք չի զգուշացնում, թէ որ «ցտեսութիւն»-ն է լինելու վերջինը՝ առանց տեսութեան...

Ամէն գիշեր քնելուց առաջ պիտի խնդրենք Աստծուց, որ այն փոքրիկ, փխրուն աշխարհը, որը կառուցել ենք մեր սիրելիներից, չփլուի, քանի որ գիտենք. եթէ այն փլուի, փլատակների տակ առաջինը կը մնանք հէնց ինքներս: Ամէն օր աղօթենք ոչ թէ «Տէր, տու՛ր ինձ աւելին», այլ... «Աստուած, միայն թէ մի՛ տար այն մարդկանց, որոնցով իմ աշխարհը դեռ կանգուն է...»: Օգնիր ժողովրդիս, որ դուրս գայ այս ատելութեան ու քաղաքական թմբիկից եւ շարունակի կառուցել իր լուսատու ապագան, շարունակի գիրք կարդալ, յարգել ու լսել մանկավարժին եւ ոչ թէ տարուել կեղծ ու դատարկ քաղաքականութեանը: Աւելի սթափ մտածի եւ տուրք չտայ օտարի սիրառատ, բայց միայն սեփական շահերն հետապնդող քայրզներին: Վերջապէս ապրի եւ արարի որպէս հայ մարդ, հայ ժողովուրդ, որը մեծ առաքելութիւն ունի Երկրիս վրայ

12.08.2026, Երեւան

Խմբագրութեան համակարգող՝	Դոկտ. Արշալիր ԿԵՏՆՃԵԱՆ (Մոնթրէալ)
Գործադիր խմբագիր՝	Յակոբ Վարդիվառեան (Նիւ Ջըրզի)
Խմբագրական Կազմ	
Յակոբ ԱՆՏԻՔԵԱՆ	(Երեւան)
Պայծիկ ԳԱԼԱՅԵԱՆ	(Պէյրուս)
Զաւէն ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ	(Աթէնք)
Վաչէ ՍԵՄԵՐՃԵԱՆ	(Լոս Անճելըս)
Ֆաւցէ	
Baikar Association Inc. 755 Mt. Auburn Street Watertown, MA 02472 U.S.A. Website: www.baikarweekly.com E-mail: baikarweekly@gmail.com Tel: 1-201-406-9771 Fax: 1-201-661-8722	

Մեծ Երայր Եամբուն Ուղեորները

ԱՐԱ ԹՕՓԾԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Ապրիլ 24, 1915 – Պէյրուք, Փետրուար 11, 2008

Մանկավարժութիւնը ազգային է եւ կարելի չէ ուրիշ երկրի մը մանկավարժութիւնը ներածել այլ երկիր Արա Թօփճեան

Խստապահանջ դաստիարակի հանգամանքն ու իր ապրած քաղաքական օրերու պայմանները Արա Թօփճեանը մղեցին ինքն իր մէջ ամփոփուելու եւ իր անձնական ու հասարակական կեանքը հանրութեան սեփականութիւնը չդարձրնելու: Հակառակ կրթական, միութենական եւ կուսակցական լայն շրջանակներու մէջ իր ունեցած վաստակին, անուրանալի եւ, երբեմն, նոյնիսկ եզակի ծառայութիւններուն՝ ան զգուշատրութեամբ կը խուսափէր լայն բարեկամական շրջանակներ կազմելէ եւ հանրային կեանքի մէջ բացայայտ ներկայութիւն մը դառնալէ:

Այս առանձնաշատկութիւնը, իր կարգին, կը յիշեցնէր իր հօր՝ Դոկտ. Յակոբ Թօփճեանի որդեգրած կեանքի սկզբունքն ու ապրելակերպը. գործել՝ առանց աղմուկի, ծառայել՝ առանց ցուցադրութեան, եւ իր անձը երբեք չդնել այն աշխատանքին առջեւ, որուն ամբողջ նուիրումով կը ծառայէր:

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻՆԵՐԸ

Ծնած է Կ. Պոլիս, 1915-ին, հարուստ մշակութային կեանք մը ունեցող Դոկտ. Յակոբ Թօփճեանի յարկէն ներս: Զաւակը՝ Մեծ Եղեռնի Զանդըրքի արգելարանէն հրաշքով փրկուած բանասէրին ու կրթական մշակին:

Նախնական ուսումը կը ստանայ Փարիզի մէջ: 1929-ին ընտանեօք կը հաստատուին Պէյրուք, ուր Յիսուսեան Հայրերու վարժարանին մէջ կը ստանայ միջնակարգի իր ուսումը:

1932-ին կ'անցնի Փարիզ եւ կ'ամբողջացնէ երկրորդական ուսումը: 1937-ին կը ստանայ իրաւագիտութեան վկայական, Լիոնի Համալսարանէն: Նոյն տարին, հայրը՝ Դոկտ. Թօփճեան կը նշանակուի Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան տնօրէն, հետեւաբար Արա Թօփճեանն ալ կը հաստատուի Կիպրոս, պատրաստելու Դոկտորականի իր ասարտաճառը:

Համաշխարհային Բ. Պատերազմին պատճառով կ'ընդհատէ ասարտաճառի աշխատանքները եւ Մելգոնեանէն ներս կը ստանձնէ ֆրանսերէն լեզուի եւ գրականութեան դասատուի պաշտօնը:

ԵՐԿԱՐԱՄԵԱՅ ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՇԱԿՆ ՈՒ ՅԱՐԳՈՒԱԾ ՏՆՕՐԵՆԸ

1947-ին Յակոբ Թօփճեանի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան խորհրդատու նշանակումին առիթով, Թօփճեան ընտանիքը կը հաստատուի Լիբանան: Նոյն տարին Արա Թօփճեանին կը յանձնուի Պէյրուքի ՀԲԸՄ-ի Յովակիմեան-Մանուկեան Մանչերու Երկրորդական Վարժարանին հիմնադիր տնօրէնի պաշտօնը: Այդ պաշտօնին առընթեր, Արա Թօփճեան պարբե-

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Ան բազմաթիւ անգամներ արժանացած է Լիբանանի Կրթական Նախարարութեան ընդհանուր Տնօրէններու գնահատանքին, Յովակիմեան-Մանուկեան վարժարանի աշակերտներուն արձանագրած խիստ պատուաբեր արդիւնքներուն համար:

1987 Ապրիլին, Վազգէն Ա. Վեհափառ Հայրապետէն պարգևատրուեցաւ «Ս. Սահակ եւ Ս. Մեսրոպ» շքանշանին եւ սրբատառ կոնդակին:

1987-ին հանգստեան կոչուելէն ետք, կը շարունակէ ծառայել իբրեւ ՀԲԸՄ-ի Կրթական Յանձնախումբի խորհրդատու:

1987-ին երբ նշուեցաւ Յովակիմեան-Մանուկեան վարժարանի 40ամեակը, ան Փարիզի մէջ ՀԲԸՄ-ի ցկեանն նախագահ Ալեք մանուկեանի կողմէ յատուկ հանդիսութեամբ պարգևատրուեցաւ «Ականաւոր Մշակ» տիտղոսին:

Թօփճեան ամուսնացաւ Ռիթա Պապոյեանի (Դարուի Յակոբեանի ուսուցչուհիներէն) հետ եւ բախտատրուեցաւ երկու զաւակներով՝ Յակոբ եւ Արէն:

ՈԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԳԱՐԱՓԱՐԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԱԾԻԶԸ

Թօփճեան ընթացաւ իր հօր գծած գաղափարական ուղիէն, նախ անդամագրուելով ՌԱԿ-ի շարքերուն եւ ապա՝ ստանձնելով կուսակցական կարեւոր պաշտօն ՌԱԿ-ի կեդրոնը Գահիրէէն Պէյրուք փոխադրուելով, որպէս խորհրդական ՌԱԿ Կեդրոնական Վարչութեան: Իր գործակից ընկերներն էին Փրոֆ. Բարունակ Թովմասեան, Մեքր Հրաչեայ Մեղրակեան, Գերսամ Ահարոնեան եւ Գասպար Մենակ:

Իր տնօրինութեան հսկողութեան տակ եղող վարժարաններէն ներս եւ յատկապէս՝ Յովակիմեան-Մանուկեանէն ներս, անուղակի կերպով կը քաջալերէր վերի կարգերու ուսանողները մասնակցելու Թէքէեան Ուսանողացի կամ ՌԱԿ Փորթուգալեան Ակումբի ընկերային ձեռնարկներուն: Իսկ ՀԵԸ-ի գիծով, տեղեակ կը պահէր Ընկերակցութենէն ներս կուսակցական պատասխանատուները այն երիտասարդներուն մասին, որոնք ունէին ազգային խոր գիտակցութիւն եւ քաղաքական հետաքրքրութիւն:

Հարիւրատրներ միացան ՌԱԿ-ի շարքերուն շնորհիւ Բարեգործականի վարժարաններէն ներս դասաւանդուած պատմութեան եւ գրականութեան դասընթացքներուն ինչպէս նաեւ ջամբուած ազգային գիտակցութեան: Առողջ երիտասարդութիւն մը ծնունդ առաւ եւ որոնցմէ շատեր հետագային գտնուեցան ազգային կուսակցական ու հանրային հասարակական կեանքին մէջ:

Ան լաւագոյնս կ'ընտրէր իր ուսուցիչները եւ որուն որպէս արդիւնք՝ ՀԲԸՄ-ի վարժարաններուն մէջ դասաւանդող ուսուցչական կազմերը բաղկացած կ'ըլլային իրենց ճիւղերուն մէջ պատրաստուած դասատուներէ ու դաստիարակներէ:

Անշուշտ, ՌԱԿ-ի հակառակորդ կազմակերպութիւնները հեշտ աչքով չէին դիտէր Թօփճեանի կատարած աշխատանքները: Անոր գլխատրած վարժարաններուն ձեռք ձգած կրթական յաջողութիւնները կը շարժէին նախանձը անոնց պատասխանատուներուն եւ ուսուցիչներուն: Պորճ Համուտի, Հանընի ու Խալիլ Պետեիի հայաշատ շրջաններէն որբան մեզի համակիր, նոյնքան այլախոհ ընտանիքներու զաւակներ կ'արձանագրուէին ՀԵԸ-ի եւ ՌԱԿ-ի շարքերը, ստեղծելով բարձրորակ մրցակցութեան մը, որուն առջեւ այդ տարիներուն կ'ընկրկէր Դաշնակցական հատուածը իր ՀՄԸՄ-ով, Համազգայի-նով ու ԼՕԽ-ով:

րաբար կը ստանձնէ կրթական կարեւոր այլ պաշտօններ, ինչպէս՝ տնօրէնութիւնը ՀԲԸՄ-ի Դարուի Յակոբեան Աղջկանց Երկրորդական վարժարանին, ՀԲԸՄ-ի Երուանդ Տէմիրճեան նախակրթարանին եւ Տիպար Մանկապարտէզին, ինչպէս նաեւ՝ ՀԲԸՄ-ի Լեւոն Կ. Նազարեան վարժարանին: Միաժամանակ գործադիր անդամ ՀԲԸՄ-ի Լիբանանի Կրթական Յանձնախումբին, Գալուստ Կիւլպէնկեան Հաստատութեան Հայկական բաժնին պատուակալ ատենադպիր, Պէյրուքի մէջ:

Արա Թօփճեանի ազդեցութիւնը լիբանանահայ դպրոցներու գործունէութեան եւ կրթական տնօրինումներու վրայ ակնեղելի է: Ինքն էր որ 1950-էն սկսեալ հայկական վարժարանները առաջնորդեց նախակրթարանի պետական քննութիւններուն (certificat), իսկ 1958-էն սկսեալ ալ երկրորդականի պետական քննութիւններուն (baccalaureat):

Ոչ մէկ ձեւով կարելի էր Թօփճեան անձնատրութիւնը վարկաբեկել, բացի սեւաձրեքեան միջոցով ցեխոտելու Թօփճեանի կրթական վաստակը, քաղաքական համոզումներն ու արեւելումը: Այսինքն՝ զինք ներկայացնել որպէս համայնավարներու գործակալ: Լիբանանի օրուան իշխանութիւնը իր Զինուորական Երկրորդ Գրասենեակով, Յուրտ Պատերազմի վիճակէն օգտուելով, անարդարօրէն Թօփճեանը երկրէն կը հեռացնեն:

Ինք անգլիափառապաշտ ըլլալով կը թողու երկիրը ու կը հեռանայ: Սակայն, քանի մը ամիս ետք, ազդեցիկ ռամկավարներու եւ Բարեգործականի ղեկավարներու միջամտութեամբ Թօփճեան յաղթականօրէն կը վերադառնայ իր պաշտօնին, Լիբանան:

ՆՇԱՆ ՊԵՇԻԿՐԱՇԼԵԱՆԻ ԼԻԲԱՆԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ. ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1961

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

ԱՐԹԻՐ ԾԵՆՏԱՆ

Ամբողջ քառասուն տարի փափկահայ գաղութին մէջ փակուած ապրելէ ետք ֆրանսահայ գրագետ **Նշան Պէշիկշաշեան** Յունուար 1961-ին առաջին անգամ ըլլալով դուրս կու գայ նեղ շրջանակէ: Կը նստի «Սամսոն»^[1] նաւը,– այո, թուրք նաւագնէրով շրջապատուած,– եւ կ'ուղեւորուի դէպի միջինարեւելեան ամէնէն հայախոծ գաղութներէն մէկը, որ Սփիւռքի բաբախուն սիրտը համարուող լիբանանահայ գաղութն էր անկասկած:

Երբ նաւէն կ'իջնէր, հոծ բազմութիւն մը ոգետրուած կը սպասէր՝ զինքը դիմաւորելու: Իրեն կ'ընկերակցէր իր կողակիցը՝ տիկին Շաքէ Պէշիկշաշեանը: Բազմութեան ջերմ ու ակնածալից վերաբերումը ինքնին կը յուշէին անոր գործին ու վաստակին մեծարժէքութիւնը, մանաւանդ երբ հաշուի առնենք, որ Սփիւռքի հայ գրագետ մը իր ողջութեան քիչ անգամ արժանացած է այսպիսի մեծարանքի ու գուրգուրանքի:

Ինչպիսի՞ փառք Պէշիկշաշեանին եւ ինչպիսի՞ պատիւ լիբանանահայ գաղութին, որ ֆրանսահայ գրագետի մը այցելութեան համար իրենց ջանքերը ի սպաս կը դնեն «ԲՈԼՈՐ հոսանքներուն, ԲՈԼՈՐ համայնքներուն եւ ԲՈԼՈՐ կողմերուն»^[2] պատկանող մարդիկ: Այս յատկանշական երեւոյթ է, եթէ նկատի առնենք ժամանակը, ուր կը կատարուի այս հաստատումը «Նայիրի»-ի կողմէ. անկէ ընդամենը երեք տարի առաջ՝ 1958-ին, տեղի կ'ունենային Պէշիկշաշեանի եղբայրասպան կռիւները՝ ողբերգական էջ մը բանալով լիբանանահայ գաղութի պատմութեան մէջ: Այս երեւոյթը կարեւոր է նաեւ ուրիշ առումով. Ծառուկեան կը գրէ, որ կազմակերպիչ յանձնախումբի անդամները խումբ մը երկսեռ երիտասարդներ էին, որոնք **«քով քովի գալով, եւ սուսիկ-փուսիկ քանի մը ամիս աշխատելով, յաջողեցան ստեղծել այս ձեռնարկին նիւթական կարելիութիւնները եւ... ֆինիշ»**^[3]: Նոյնիմբն «Նայիրի»-ի խմբագիրին բառերով՝ սա ցոյց կու տայ, որ **«Արեւը՝ ծագելու համար՝ սլէտք չունի անպայման արտօնագիր ստանալու կուսակցութիւններէն կամ ռեւ պաշտօնական մարմինէ, ու կը բաւէ որ խումբ մը գոհաբերող անձեր յայտնուին, ճիգ չխնայեն, եւ ժողովուրդը միշտ ազնիւ մարդոց կողքին է, ազնիւ նպատակներուն...»**^[4]: Այսպիսի հատու եւ ողջմիտ արտայայտութիւն մը միմիայն Ծառուկեանի նման գրող-խմբագիր-մտաւորականը կրնար թոյլ տալ ինքն իրեն: Ի դէպ, յանձնախումբի դիւանին մաս կը կազմէին **Արշալիք Գապայէնճեան** (քարտուղար), որ կ'աշխատակցէր «Նայիրի»-ին՝ գրաքննադատական ինքնատիպ յօդուածներով, եւ **Մասիս Արարատեան** (գանձապահ)^[5], որ երկար տարիներ նոյնպէս աշխատակցած է թերթին՝ որպէս տաղանդաշատ ծաղրանկարիչ: Թէեւ «Արարատ» օրաթերթը որպէս հրաւիրող կողմ կը նշէ «Հայկ. Ակումբի վարչութիւնը»^[6]: Արդեօք Ծառուկեանի եւ «Արարատ»-ի ներկայացուցածը նոյն յանձնախումբը կամ վարչութիւնն է,– յստակ չէ: Ամէն պարագայի կարեւորը այն է, որ բացի «Նայիրի»-էն ու «Արարատ»-էն՝ «Ազդակ»-ը եւ «Սփիւռք»-ը եւս խանդավառութեամբ կը ծանուցեն ակնանաւոր գրագետին այցելութեան մասին:

Մտերմիկ ընդունելութենէն առաջ, ուր Պէշիկշաշեան կոչուած էր օրուան հերոսը ըլլալու, ան իր հերոսական դիրքը կ'ապահովէ դեռ նաւուն մէջ իսկ. քաջածանօթ ըլլալով թուրք գրականութեան՝ կը սկսի թրքերէն բանաստեղծութիւններ ասմունքել թուրք նաւագներուն^[7], որոնք ուղղակի ամօթխած ու ապշահար մտիկ կ'ընեն զինք՝ հաւանաբար խորհելով.

– Ըլլալիք բա՞ն է, որ հայը մեզմէ աւելի լաւ գիտնայ մեր գրականութիւնը:

Նաւէն իջնելէն ետք պարմանուի մը կը մօտենայ իրեն եւ ծաղկեփունջ մը կը նուիրէ: Թղթիկին վրայ գրուած է.

– **Հայ գրագետին՝ Պէշիկշաշեանի կողմէ**^[8]:

Կարծ, բայց իմաստաւոր: Սփիւռքի ո՞ր հայ գրողը արժանացած է նման փառք ու պատիւի, որ արտացոլանքը ըլլար անոր գործին հանդէպ համայնքային կամ համասփիւռքեան համարումին. Որբունի՞, Սարաֆեա՞ն, Շահնո՞ւր, Հայկա՞ղ, Համաստե՞ղ...

Տէր եւ տիկին Պէշիկշաշեանները կ'առաջնորդուին Պէշիկշաշեանի ատենի նշանաւոր Օմար Խայեան պանդոկը, ուր կը մնան ամբողջ երկու ամիս:

Երկու օր ետք՝ Յունուար 11-ին՝ երեկոյեան ժամը 8.30-ին, Ամերիկեան համալսարանի սրահին մէջ տեղի կ'ունենայ ողջոյնի հանդէս մը՝ նախաձեռնութեամբ «Պէշիկշաշեանի հայ գրողներուն»^[9]: Հետաքրքրական է, որ «Նայիրի»-ն հանդէսի ծանուցումին մէջ չի մոռնար նշելու, թէ «ոչ ոքի հրաւիրատուն կը դրկուի պահարանով»^[10]: Ան կարծես բացայայտ կոչ կ'ուղղէ բոլոր ժամանակներու քաղաքական գործիչներուն, տարբեր կառոյցներու ղեկավարներուն, հոգեւորականներուն, խմբագիրներուն, լրագրողներուն եւլն.՝ անձամբ ներկայ գտնուելու գրական ձեռնարկներու՝ առանց սպասելու իրենց ինքնագնահատականը սնուցող ու զիրենք մեծարող ինչ-որ ժեստի, եթէ ի հարկէ իրապէս հետաքրքրուած են զիր ու գրականութեամբ:

Ողջոյնի հանդէսը կը սկսի բացման խօսքով մը, գոր կ'արտասանէ Ծառուկեան: Այնուհետեւ Պէշիկշաշեանի անձն ու գործը կը ներկայացնէ բանաստեղծ **Ժազ Յակոբեան**: Անոր վերլուծումը բաւականին բարձր կը գնահատուի: Միակ անպատեհութիւնը այն է, որ ան իր խօսքին մէջ ինքնեկ մղումով կը թեքի Պէշիկշաշեանէն... Յիսուսի կողմը՝ արդար իրաւունք տալով Ծառուկեանին՝ սապէս գրելու.

«Անկարելի՜ մեր այս Ժազը: Ըրաւ չըրաւ՝ նորէն Յիսուսը մէջտեղ հանեց, եւ այնպիսի առիթով մը, որ, ինչպէս կը տեսնուի, ամէնէն աւելի քիչ տեղ կայ Յիսուսին կամ աղօթքին: Փառաւորապէս վերլուծելէ ետք երգիծաբանին արւեստն ու գրականութիւնը, տեղի՞ն էր արդեօք, անհրաժեշտ էր, այնքան խնամով պատրաստուած անուշեղէնի մը վրայ ելլել եւ... ա՜յ ցանկ:– «Ես եմ երկրի աղը», ճիշդ է որ ըսաւ Յիսուս: Ըսաւ՝ ու գիտենք թէ առանց աղի համ չունի ոչ երկիրը ոչ ալ երկրաւոր հացը: Բայց ի՞նչ ճաշակ պիտի ըլլայ այն մարգանքը – եւ ի՞նչ ստամոքս – որպէսզի մեղրախորխոս իր կարկանդակին վրայ աղ ցանէ, կամ տապալկուած իր թարմ ձուկը... շաքարին թաթխէ: Ժա՛գ, Ժա՛գ...»^[11]:

Անտեղի յիսուսամոլութիւնը մէկդի՝ Յակոբեանի աշխատանքը կարելի է համարել առաջին լուրջ ուսումնասիրութիւնը Պէշիկշաշեանին նուիրուած, որ ապահովապէս կը պահէ ոչ միայն իր գրապատմական, այլ նաեւ գրականագիտական արժէքը:

Հանդէսին կը յաջորդեն ուրիշ ձեռնարկներ ու հաւաքոյթներ: Առաջին հերթին Յունուար 14-ին Պէշիկշաշեան կնոջը հետ կ'այցելէ «Ազդակ»-ի խմբագրատուն եւ հաճելի զրոյց կ'ունենայ խմբագրութեան անդամներուն հետ^[12]: Յունուար 17-ին կը հիւրընկալուի Սիմոն Սիմոնեանի «Սփիւռք» շաբաթաթերթի խմբագրատան մէջ, որմէ ետք՝ Յունուար 19-ին, «Սփիւռք»-ին աշխատակցող երիտասարդ գրողներու եւ խմբագրական կազմին հետ կ'ունենայ «մտքի երեկոյ» մը^[13]:

Նշան Պէշիկշաշեան՝ Անդրանիկ Ծառուկեանի (աջիկ) եւ զինք դիմաւորող բազմութեան հետ (լուսանկարը առնուած է «Նայիրի»-ի 15 Յունուար 1961-ի թիւէն)

Լիբանան այցելել ու չվայելե՞լ անոր իւրօրինակ բնութիւնը,– անձերելի սխալ: Պէշիկշաշեան կ'այցելէ փինիկեան երկրի առիւթնող լեռները, մտերմութիւն կը հաստատէ Միջերկրականին հետ ու այս առիթով կը գրէ արձակ կտոր մը՝ «Լիբանանը» վերնագրով^[14], որ կը տպուի «Նայիրի»-ի մէջ: Թերթը արաբերէն ու ֆրանսերէն թարգմանութեան մրցոյթ կը յայտարարէ. **Ա. կարգի մրցանակ**՝ Պէշիկշաշեանի ամբողջական գործերը՝ հեղինակին ստորագրութեամբ (ֆրանսերէնին համար) եւ **Պէշիկշաշեան**–Հալէպ օդանաւի տոմս (արաբերէնին համար), իսկ **Բ. կարգի մրցանակ**՝ «Նայիրի»-ի մէկ տարուան ձրի բաժանորդագրութիւն (երկու լեզուներուն համար)^[15]:

Հետաքրքրական է, որ Պէշիկշաշեան երկու ֆրանսերէն թարգմանութիւն կը ստանայ խմբագրութիւնը, եւ մէկ արաբերէն թարգմանութիւն՝ Հալէպէն^[16]: Արդ, ինչպէս կը պարզուի Պէշիկշաշեանի հայրութիւնը այդ օրերուն եւս չունէր արաբերէնի գիտակ, գրական-գեղարուեստական հակումներու եւ թարգմանչական կարողութիւններու տէր ուժեր, որոնցմէ զոնէ մէկը կարենար գլուխ հանել արաբերէն թարգմանութիւնը: Փաստ է, որ լիբանանեան ազատ դրուածքը շռայլ հնարատրութիւններ ընձեռեց մեզի՝ լիբանանահայերուս՝ ամբողջապէս ըլլալու մենք մեզ, այսինքն՝ ստեղծելու հայու ամուր ինքնութիւն՝ առանց խորքային առնչութիւն ունենալու լիբանանեան մշակոյթին հետ, ինչը երբեք հպարտանալի երեւոյթ չէ: Եթէ այդ ժամանակ հարիւր հազար (թերեւս աւելի) հաշուող լիբանանահայ գաղութը չէ յաջողած այդպիսի տարր պատրաստել, ներկայիս միամտութիւն է, ուրեմն, որեւէ բան ակնկալել հազիւ յիսուն հազար հաշուող ու աստիճանաբար աւելի մօտացող լիբանանահայ գաղութին: Ամէն պարագայի յիշեալ արաբերէն թարգմանութիւնը կ'արժանանայ հրատարակութեան՝

(Ծար.ը տեսնել էջ 11)

[1] «Կարեւոր», «Նայիրի», 8 Յունուար 1961, էջ 1:

[2] «Հիւրը», «Նայիրի», 8 Յունուար 1961, էջ 1:

[3] Նոյնը, էջ 1:

[4] «Ողջերթի սեղան Նշան Պէշիկշաշեանին եւ տիկնոջ», «Նայիրի», 23 Յուլիս 1961, էջ 1:

[5] «Նայիրի», 30 Յուլիս 1961, էջ 3:

[6] «Նշան Պէշիկշաշեան Պէշիկշաշեանի մէջ», «Արարատ», 12 Յունուար 1961, էջ 4:

[7] «Նշան Պէշիկշաշեանի Պէշիկշաշեանի ծանուցումը, ընդունելութիւնը եւ ողջոյնի հանդէսը», «Նայիրի», 15 Յունուար 1961, էջ 1:

[8] «Հիւրը», «Նայիրի», 8 Յունուար 1961, էջ 8:

[9] «Ողջոյնի հանդէս» (ծանուցում), «Նայիրի», 8 Յունուար 1961, էջ 8:

[10] «Կարեւոր», «Նայիրի», 8 Յունուար 1961, էջ 1:

[11] «Նայիրի», 5 Փետրուար 1961, էջ 2:

[12] «Նշան Պէշիկշաշեան խմբագրատան մէջ», «Ազդակ», 14 Յունուար 1961, էջ 1:

[13] «Տէր եւ տիկին Նշան Պէշիկշաշեան «Սփիւռք»-ի խմբագրատան մէջ», «Սփիւռք», 21 Յունուար 1961, էջ 1:

[14] Ն. Պէշիկշաշեան, «Լիբանանը», «Նայիրի», 5 Փետրուար 1961, էջ 4-5:

[15] «Ուշադրութիւն», «Նայիրի», 5 Փետրուար 1961, էջ 5:

[16] «Թարգմանութեան մրցումը», «Նայիրի», 12 Մարտ 1961, էջ 1:

Ուրուագիտ ԴԻԱՆԱԿԱՐԻ ՀԱՄԱՐ ՄԿՐՏԻՉ ՊՈԼՏՈՒՔԵԱՆ (1938-2024)

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ» ին

ԴՈԿՏ. ԱՐԹՈՒՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿԵԱՆ

Մարդկային միտքը աւելին՝ Հայոյ միտքը, մտածումները կը թուին տարածական՝ տարբեր ոլորտներ ընդգրկող: Սկրտիչ Պոլտուքեանի պարագային, իբրեւ բազմիմաց մտաւորականի մը այս ընկալումը իրապէս կը հաստատուի: Յատկապէս անոր՝ նկարչի, ճարտարապետի, նուիրեալ կրթամշակութային գործչի բազմաշխատութեան շնորհիւ, այն ինչ երախտաւոր մտաւորականը դրսեւորած է աւելի քան կէտղարեայ գործունէութեամբ՝ վկայութիւնները բազմում են: Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանի կազմակերպած գրեթէ բոլոր խորհրդաժողովներու ատեն ըլլալով ՀԲԸՄ Լիբանանի շրջանային վարչական, կրթական յանձնախմբի ատենապետ, հետագային 1998-2000 թ.թ. Լիբանանի ճարտարապետներու եւ ճարտարագէտներու միութեան ատենապետ, մեծագոյն նուիրում ունեցած է եւ ձգած մեծ դատարկութիւն մը իր մահէն ետք:

Ինծի հանդիպած սակաւաթիւ մտաւորականներէն էր Սկրտիչ Պոլտուքեան, բազմաշերտ մտայնացումներու կրող ու իրականացնելու վճռականութեամբ գոտեպիղծ, կարծես թէ վերուստ հաւատք ունենալու, ընծայւած գիտակցութեամբ, որ իր ճակատագրի մասը կը կազմէ եւ իրագործելի պատգամ մըն է ուրիշների կողմէ գրեթէ անտեսւած:

Այս համոզումը ունեցած են Սկրտիչ Պոլտուքեանի «Սփիւռք. յուշատետր նոր տեսլականի», /Պէյրոս, 2011/, աշխատութեան անմիջական տպաւորութենէն, եթէ չըսեմ՝ ազդեցութեանց ներքոյ:

Աշխատութիւն՝ գոր, հեղինակը ձօնագրած էր իր «վաղեմի դաստիարակներուն», սփիւռքեան այն երեւելի մտաւորականներուն, որոնց շունչի ու շուքի ներքոյ ձեւաւորուած է իր հայամտած տեսահորիզոնը, աշխարհընկալումը. Սիմոն Սիմոնեան, Օնիկ Սարգիսեան, Բիւզանդ Եղիայեան, Արա Թօփչեան, Գերսամ Ահարոնեան, Վահէ Վահեան, Զարեհ Մելքոնեան, եւ ինչպէս կը հաւաստէ. «առանց անոնց փոխանցած մտաւորական ներդրումին ու մանաւանդ Ոգիին», ինք չէր կրնար կայանալ իբրեւ մտաւորական՝ անոնց հոգեմտաւոր ժառանգութեան «իրաւատէր. փոխանցող, յատկապէս երբ խնդրոյ առարկայ կ'ըլլայ համայն հայութեանը վերաբերող, տասնամեակներ անընդմեջ անլուծելի թուացող,- եւ տակաւին անլուծելի», - «Հայաստան-Սփիւռք» փոխգործակցութեանը առնչուող իրականանալի եւ «անիրականանալի» խնդիրներ:

Սկրտիչ Պոլտուքեանի մեծագոյն փափաքը, ըստ իս, պատգամ մըն է. «Համազգային գերագոյն ղեկավարութեան մը բացակայութենէն ազգային հիմնական նպատակներու սահմանումը կը մնայ անորոշ՝ վտանգելով աճող սերունդներու ինքնութիւնը...: Արդ, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Սփիւռքի համայնքներու ղեկավարութեան ամենէն էական ու անհետաձգելի պարտականութիւնը պէտք է ըլլայ ամենաբարձր մակարդակի վրայ, դրական եւ գործնապաշտ երկխօսութիւնը...»:

Այս ամենը Սկրտիչ Պոլտուքեանի դիտարկումներու ծիրին մէջ հեռահար նպատակներ կը հետապնդէր: Հայաստան-Սփիւռք փոխհամագործակցութեանց իրականանալի ըլլալը՝ Սփիւռքի հայապահպանութիւնը որպէս յուսալի խթան դիտարկելով հանդերձ՝ կը հաւատացնեմ. իւրօրինակ գաղափարաբանութիւն մըն է, գոր քաղաքակրթական նշանակալիութիւն ունի համայն հայութեան նոր տեսլականին համար...

«Սփիւռքի գոյութեան քննարկումը» բաժնին մէջ, Սկրտիչ Պոլտուքեան հարկ կը համարէ առանձնացնել «հասարակական կառոյցներու ռազմավարական ծրագրաւորումները»՝ մշտական քննարկումներով «հաւաքական գորութեան դաշտին» ընդարձակումը, միշտ ուղենշային բարեփոխումներու մեկնակէտ ընդունելով եւ կ'եզրահանգէ՝ որպէս հայ ժողովուրդի պատմութեան ընթացքին պահանջ, աւելին՝ նուիրական պահանջ, Սփիւռքի կենսունակութիւնը չլրատող:

Մտաւորականի վերլուծական միտքը, ըսել կ'ուզեմ վերլուծակերպը պատասխանատուութեան զգացումը առ Հայն ու ներկայ իրականութիւնը երբեք «չի խորշիր» եւ լրջութեամբ հետաքրքրուիլը էական կը համարէ՝ քննադատօրէն կը մեկնաբանէ այս կամ այն երեւոյթները գորս բարոյական անկման հետեւանք ըլլալով՝ կործանարար ազդեցութիւն կը ձգեն անհատական թէ ազգային գետնին վրայ. «Ազգային, անհատական ու հաւաքական արժէքներու այլաւերումը ցաւալի երեւոյթ մըն է որ Հայոյ աւանդական դրական տիպարը սկսած է ժխտականի վերածել: Հայաստանի մէջ եւ այլուր փոքրամասնութեան մը անպատասխանատու գործառնութիւններն ու հասարակական յոռի փոխյարաբերութիւնները իրենց ժխտական անդրադարձը կ'ունենան Հայոյ աւանդական պատկերը այլաւորակելով...»:

Չափազանց անսքող կեցուածք. կարելի է ենթադրել, որ Մ. Պոլտուքեանը կարծես թէ «ազատագրուիլ» կ'ուզէ այն մտայնութիւններէն, գորս հասարակութեանը կը պահէ անդորրավէտ միրիի մը մէջ՝ ճիշդ ատենին չզգուշացնելով, թէ ինչ վտանգներ կը սպառնան ազգային, մշակութային ինքնութիւններու կորստեան պարագային. «Համաշխարհայնացումի վտանգին կարելի է դիմադրել կազմակերպչական միջոցներով ու մրցակցային-ստեղծագործական միջոցառումներով՝ ստեղծելով բարձր որակի մշակութային ու տնտեսական արտադրութիւններ...»: Անշուշտ, ազգային իւրայատուկ գաղափարախօսութիւնն ու արժէքները միայն կրնան դիմադրողունակ ըլլալ: Կը հաւատամ ու կը հաւատացնեմ, որ այս աշխատութիւնը զօրակցութեան կը մղէ ներկայ եւ գալոց սերունդներուն, գորս կ'ապրին ու անոնցով պիտի լուսաւորուի Սփիւռքի ապագան...

Ընդհանրապէս Մ. Պոլտուքեանին գաղափարաբանութեան առաջնային խնդիրներէն է նոր սերունդի ներգրաւումը համայնքային ծրագիրներուն մէջ. «Որպէս Հայ՝ լռելեայն ու երբեմն բարձրաձայն հարց կու տանք, եթէ վախճանական պատճառաբանութիւն մը գոյութիւն ունի մեր ինքնութիւնը պահպանելու, ինչո՞ւ, մինչեւ ե՞րբ, ի՞նչ իրագործելու համար...»:

Այս յստակ հարցումը մէկ է անմիջնորդ պատասխան ունի. «Պիտի նախընտրէք տարբեր ինքնութիւններ ունենալ: Եւ միայն որակական բաղդատութիւններու միջոցաւ վերլուծաբանը կը զատորոշէ՝ կարելորդելով առարկայական եւ ենթակայական տարրերը մասնայատելով, մանաւանդ որ «Սփիւռքի տարածքին տարբեր ինքնութիւններու զոյակցութիւնը մարդկային իրաւունքներու պարունակին մէջ» տարբեր դրսեւորումներ ունին, եւ ասիկա իրողութիւն մըն է՝ պատմական յիշողութիւններով, մշակութային առանձնայատկութիւններով դրսեւորող՝ քաղաքակրթութեան յստակ արգասիք...

Երեւան
andranikian@yahoo.com

ՄԱՅԻՐ Շաբաթաթերթը

այսուհետեւ կարելի է կարդալ

www.baikarweekly.com

կայքէջով

St. Thomas Armenian Church's
KIRIKIAN ARMENIAN SATURDAY SCHOOL

TODDLER PROGRAM

FOR **2½** YEAR-OLDS BY SEPTEMBER 1ST

ԽՕՍԻՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ ՈՒ ԵՐԳԵՆԷ ՀԱՅԵՐԷՆ

Indoor & outdoor play

Developmentally appropriate curriculum

Play-based learning

Բարի՛ Գալուստ

ENROLL NOW

2 ½ Year-Olds By September 1st • Optional Flexible Schedule • Rich Curriculum Includes Musical Instruments, Lots of Leg and Body Movement with Armenian Music, Blowing Bubbles and Much More • Singing • Fun Activities and Holiday Parties

Dual Language • Two Adult Armenian & English-Speaking Teachers • Strengthen Armenian Sense of Identity • Intro to Armenian Culture Through Play • Develop Sense of Belonging • Grow Up with Armenian Friends • Warm Nurturing Atmosphere in Small Groups

INFO CONTACTS
Ani Capan at ani@lacapan.com or
Talar Sarafian at talar@sarafian1.com

<https://www.facebook.com/kirikianarmenianschool>
www.armenianschoolstthomas.com

174 Essex Drive | Corner of 9W & E. Clinton Avenue | Tenafly, NJ 07670 | (201) 567-5446

ՄԵԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՄ

Յատուկ «ՊԱՅՔԱՐ»-ին

ԲԱՑԱՌԻԿ ՀԱՄԵՐԳ ԳԱՌՆՈՒ ՏԱՃԱՐՈՒՄ

Գառնու տաճարը դարձաւ բացառիկ երաժշտական հանդիպման վայր՝ մէկ բեմում համախմբելով Վիեննայի ֆիլհարմոնիկ նուագախմբի եւ Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նուագախմբի երաժիշտներին:

Հին տաճարի վեհութեան ներքոյ, մայրամուտի գոյների եւ բաց երկնքի ուղեկցութեամբ, դասական երաժշտութիւնը նոր շունչ ստացաւ՝ ստեղծելով այնպիսի մթնոլորտ, որը երկար կը մնայ ներկաների յիշողութեան մէջ: Երկու աշխարհահռչակ նուագախմբերի երաժիշտներ յատուկ հիւրեր՝ Ինգա եւ Անոյշ Արշակեաններ...

Երաժշտութիւն, պատմութիւն եւ մշակոյթ՝ միահիւստած մէկ բացառիկ երեկոյում:

«ԶՈՒԱՐԹՆՈՅ»

ՊԱՏՄԱՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԱՐԳԵԼՈՑ- ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ԼՈՒՍԱԻՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ ԳՈՐԾԱՐԿՈՒԵՑ

«Զուարթնոց» պատմամշակութային արգելոց-թանգարանը գեղարուեստական լուսաւորութեան նոր համակարգ ունի: Նախօրէին «Լոյսերի տաճարը» խորագրով մշակութային միջոցառման ընթացքում վառուել են

տաճարի նոր լոյսերը՝ միաւորելով պատմութեան եւ մշակոյթի բացառիկ կոթողի անցեալի ու ներկայի խորհրդանշական սահմանները: Զուարթնոց տաճարի լուսաւորութեան նախագծի շուրջ մասնագէտներն աշխատել են մօտ երեք տարի:

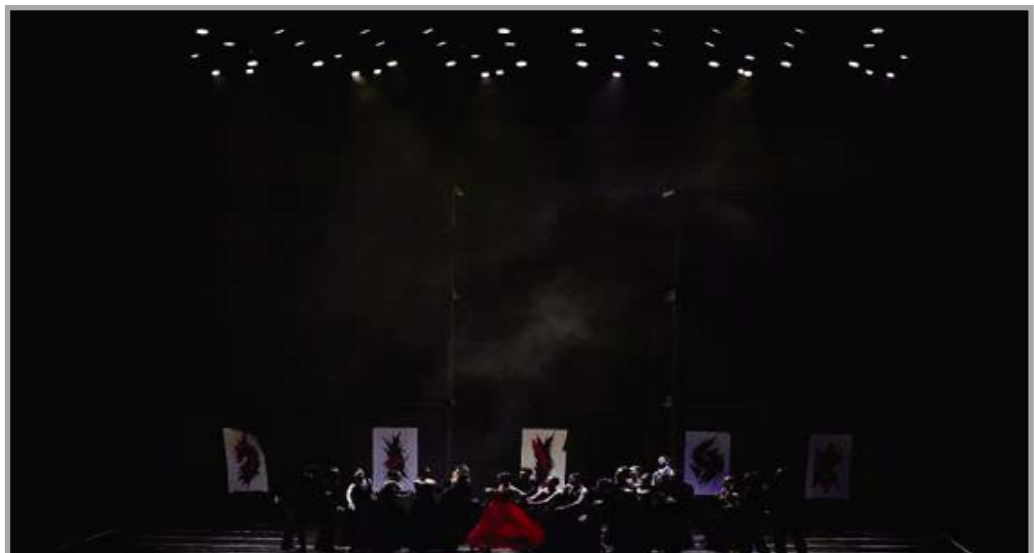
Նախագիծն իրականացրել է ԿԳՄՄՆ «Պատմամշակութային արգելոց-թանգարանների եւ պատմական միջավայրի պահպանութեան ծառայութիւն» Պոակ-ը. ծրագրի ընդհանուր պիւտճէն կազմել է 26 մլն 205 հազար դրամ (19 մլն 800 հազար դրամ՝ պետական պիւտճէից, 6 մլն 405 հազար դրամ՝ ՊՈԱԿ-ի արտապիւտճէից):

«Զուարթնոց» պատմամշակութային արգելոց-թանգարանի տարածքում վերջին երեք տարիներին պետական միջոցներով մօտ 170 միլիոն դրամի ներդրում է իրականացուել. ամբողջութեամբ փոխուել են սալայատակը, ոռոգման համակարգը, վերականգնուել է հնձանը, նորոգուել է Զուարթնոցի թանգարանի շէնքի տանիքը, իրականացուել է լուսաւորութեան նախագիծը, նախատեսուում են նաեւ այլ աշխատանքներ:

ՄԵԿՆԱՐԿԵՑ ԵՐԵՒԱՆԻ ԲԱԼԵՏԱՅԻՆ 4-ՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՓԱՌԱՏՕՆԸ

Թումանեանի անուան զբօսայգում մեկնարկեց Երեւանի բալետային 4-րդ միջազգային փառատօնը, որը, հիմնադրուել է 2023 թուականին եւ այս տարիների ընթացքում միջազգային ճանաչում ու հանրային հնչեղութիւն է ստացել

«Թամար» բալետային ստեղծագործութեան համաշխարհային պրեմիերան կայացաւ՝ անուանի բալետմայստեր Իլիա Ժիւլոյի բեմադրութեամբ: «Ախքամար» լեգենդի հիման վրայ ստեղծուած բալետի երաժշտութեան հեղինակը շուէյցարաբնակ կոմպոզիտոր Վալերի Տոյստովն է:

«Թամար» բալետից բացի, փառատօնի օրերին կը կայանայ նաեւ «Սատունցի Դալիթ» բալետ օրատորիան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ՖԻԼՀԱՐՄՈՆԻԸ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ 101-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆԸ ԵԶՐԱՓԱԿՈՒԵՑ

Արամ Խաչատրեան համերգասրահում կայացաւ նուագախմբի 101-րդ համերգաշրջանի եզրափակիչ համերգը, որին Հայաստանի ազգային ֆիլ-

հարմոնիկ նուագախմբի հետ հանդէս եկաւ միջազգային ճանաչում ունեցող դաշնակահար Կիրիլ Գերշտեյնը: Երեկոյի ընթացքում հնչեցին Մերգեյ Ռախմանինովի ամենայայտնի եւ վիրտուոզ ստեղծագործութիւններից մէկը՝ Դաշնամուրի կոնցերտ քիւ 3-ը ինչպէս նաեւ Շոստակովիչի Սիմֆոնիա քիւ 8-ը: Հրաշալի ու անկրկնելի համերգը դեռ երկար կը մնայ ներկաների յիշողութիւնում...

Հայաստանի ազգային ֆիլհարմոնիկ նուագախումբը դիրիժոր եւ գեղարուեստական ղեկավար Էդուարդ Թօփչեանի գլխաւորութեամբ իր համերգները կ'իրականացնի հանրապետութեան մարզերում՝ առջեւում է Տաւուշի մարզի Դիլիջան քաղաքը, այնուհետեւ Սիւնիքի մարզ եւ նաեւ համերգներ Վրաստանում:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԲԱՆԿԸ ՇՐՋԱՆԱՌՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ Ե ԴՆՈՒՄ «ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 125-ԱՄԵԱԿ» ՈՍԿԷ ՅՈՒՇԱԴՐԱՄԸ

Դիմերես՝ հայ բարերարի հաւաքական կերպարը խորհրդանշող յուշակոթողը («Հայ բարերարների ճեմուղի» յուշահամալիր, հեղինակ՝ Ֆ. Առաքէլեան), «Երախտապարտութիւն» եւ Gratitude մակագրութիւնները.

Դարձերես՝ Ալեք Մանուկեանի դիմապատկերը եւ ստորագրութիւնը:

Էսքիզների հեղինակներ՝ Յարութիւն Սամուէլեան (դիմերես), Վարդան Վարդանեան (դարձերես): Յուշադրամը հատուել է Նիդեռլանդների արքայական դրամահատարանում: Անուանական արժէքը՝ 10,000 դրամ թողարկման քանակը՝ 300 հատ:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐԵԱՆ
Երեւան

ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԻ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ՀՆԱԳՈՅՆ ԲՆԱԿԱՎԱՅՐ Է ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒԵԼ

ԳԵՂՐԳ ԳԻՐԼՈՒՄԵԱՆ

Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանի Սիլիկեան թաղամասում, որտեղ Կրթության, գիտության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարությունը նախատեսում է կառուցել Ակադեմիական քաղաքը, հնագիտական պեղումների ընթացքում բացայայտուել է բացառիկ արժեք ներկայացնող հնավայր, որը կարող է էապես լրացնել մայրաքաղաքի վաղ պատմության վերաբերեալ մեր պատկերացումները:

Հնագետ Յակոբ Սիմոնեանի ղեկավարությամբ իրականացրող պեղումների արդյունքում յայտնաբերուել է շուրջ 34 քարաշէն սենեակներից կազմւած ճարտարապետական համալիր, ինչպէս նաեւ քարէ մշակուած գործիքների հարուստ հաւաքածո, որոնք վկայում են տուեալ վայրում զարգացած քարէ արդիւնաբերութեան գոյութեան մասին: Նախնական գնահատականներով՝ յայտնաբերուած յուշարձանը կարող է լինել այս տարածքում մինչ այժմ յայտնի ամենահին բնակավայրը՝ իր ակունքներով հասնելով խոր հնագոյն ժամանակներ: Բացայայտումն առանձնայատուկ նշանակութիւն ունի նաեւ Ակադեմիական քաղաքի նախագծի տեսանկիւնից: Ապագայ կրթական, գիտական եւ նորարարական կենտրոնը ձեւաւորուում է մի տարածքում, որտեղ պահպանուել են մարդկային վաղ բնակութեան նիւթական վկայութիւններ՝ ստեղծելով իւրայատուկ կապ մշակութային անցեալի եւ գիտատեխնոլոգիական ապագայի միջեւ:

Պեղումների տարածք են այցելել նաեւ «Ակադեմիական քաղաք» հիմնադրամի ներկայացուցիչները: Այցի ընթացքում պեղումների ղեկավար Յակոբ Սիմոնեանը կարեւորել է միջազգային մասնագիտացուած հնագիտական լաբորատորիաների հետ համագործակցութիւնը՝ ընդգծելով, որ ժամանակակից գիտական մեթոդների կիրառումը հնարաւորութիւն կը տայ առաւել ճշգրիտ թուագրել համալիրն ու յստակեցնել նրա պատմական ժամանակագրութիւնը:

«Ակադեմիական քաղաք» հիմնադրամը տեղեկացրել է, որ յայտնաբերուած հնագիտական ժառանգութիւնը կը դառնայ ծրագրի պահպանութեան եւ կառավարման քաղաքականութեան անբաժանելի մասը՝ ապահովելով դրա գիտական ուսումնասիրութիւնը, պահպանութիւնն ու հանրայնացումը:

Պեղումներն ու հետազոտութիւնները շարունակուում են: Ակնկալոււմ է, որ հետագայ ուսումնասիրութիւնները հնարաւորութիւն կը տան անելի ամբողջական պատկերացում կազմել բնակավայրի ժամանակագրութեան, գործառոյթի եւ Երևանի տարածաշրջանի վաղ բնակեցման պատմութեան մէջ նրա ունեցած դերի մասին:

Յիշեցնենք, որ Ակադեմիական քաղաքի առաքելութիւնն է ձեւաւորել կրթութեան, գիտահետազոտութեան եւ նորարարութեան ժամանակակից կեդրոն, որը կը նպաստի Հայաստանի սոցիալ-տնտեսական զարգացմանը: Այն նպատակ ունի համախմբել ուսանողներին, գիտնականներին եւ մասնագէտներին, խթանել գիտական համագործակցութիւնը, ստեղծարար մտածողութիւնն ու միջազգային գործընկերութիւնը՝ պատրաստելով ապագայի մրցունակ մասնագէտներ եւ առաջնորդներ:

ԾԵՐՈՒԹԵԱՆ ԿՆՃԻՌՆԵՐԷՆ ԱՆԻՒՆ. «ՎԵՐԱՊՐԵԼ ՇԵՔՍՊԻՐԻՆ»-Ը ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԻԼՄԱՐՈՒԵՍԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԳՈՂԱՐՆԵՐԷՆ Է (ՃԻԼՄԻ ԱԿՆԱՐԿ)

ՌՈՒՐԷՆ ՃԱՆՈԱԶՆԱՆ

Ծերութեան խորունկ կնճիռներուն ետին երբեմն կը պահուին ամէնէն վառ ու կրքոտ պատմութիւնները: Այս ճշմարտութեան լաւագոյն վկայութիւնն էր Երեւանի «Ոսկէ ծիրան» միջազգային ֆիլմի փառատօնի 2026 տարեշրջանի ամէնէն յուզիչ ու տպաւորիչ իրադարձութիւններէն մէկը՝ Իննա Սահակեանի եւ Ռուբէն Ղազարեանի համատեղ հեղինակած «Վերապրել Շեքսպիր»-ը (Outliving Shakespeare) ֆիլմը: «Արշալոյսի լուսաբացը» (Aurora’s Sunrise) ցնցող գլուխգործոցէն ետք, Սահակեան դարձեալ կը վերադառնայ մարդկային վերապրումի եւ յիշողութեան թեմաներուն, սակայն այս անգամ բոլորովին տարբեր, առաւել անմիջական, ջերմ ու քնարական լեզուամտածողութեամբ:

Ֆիլմը մեզի կը տանի Երեւանի Նորքի խարխուլ, սովետական շրջանէն մնացած ծերանոցը, ուր թատերական բեմադրիչ Գառնիկ Սեյրանեանը կազմած է «Թարմանի» թատերախումբը՝ բնակիչներուն հետ բեմադրելու համար «Շեքսպիրի մեղքերը» ինքնատիպ ներկայացումը: Մեր ընկերութիւնը յաճախ կը լուսանցքայնացնէ կամ մոռացութեան կը մատնէ տարեցները՝ զանոնք զրկելով ապրելու, սիրելու եւ արտայայտուելու իրաւունքէն: «Վերապրել Շեքսպիր»-ը կը ջնջէ այս անարդար սահմանը: Ֆիլմի բեմադրիչները անհաւատալի ջերմութեամբ ու յարգանքով կը ներկայացընեն ծերանոցի հերոսները. Լիզիան, որ միշտ «պրիմա» դերասանուհի է իր հոգիով, կրակոտ Անահիտը, դերասան Սուրէնն ու մանաւանդ բեմադրիչ Գառնիկը: Հերոսները «խնամքի կարօտ ծերեր» չեն, այլ կրքոտ, կատակասէր, վիրաւոր, բայց արժանապատուօրէն ապրող անհատականութիւններ, որոնք թատրոնի միջոցով կը վերագտնեն իրենց ծայրն ու գոյութեան իմաստը:

րական ֆիլմ կը դիտէ. անիկա ունի գեղարուեստական, բեմադրուած ֆիլմի մը վայելչութիւնը, ռիթմն ու խորութիւնը: Այս ամենուն հիմնական շունչ տուողը երիտասարդ շարժանկարիչ Բագրատ Սարոյեանի ապշեցուցիչ ու չքնաղ լուսանկարչութիւնն է. տեսախցիկը չի ներխուժեր, այլ դռներու շրջանակներէն ու պատուհաններէն դուրս, լոյսի ու ստուերի նուրբ խաղերով, ծայր աստիճան յարգանքով կը դիտէ հերոսները: Սարոյեանի ոսպնակը իւրաքանչիւր տեսարան կը վերածէ տեսողական բանաստեղծութեան. տարեցներու դէմքերու խորունկ կնճիռները, պատերու մաշած գոյները, միջանցքներուն մէջ շրջող կատուներն ու ժամանակակից սպիտակ ռոբոտի հակադրութիւնը նկարահանուած են այնպիսի գեղագիտական նրբութեամբ, որ ֆիլմը կը վերածուի շարժապատկերային բարձրարուեստ ցուցադրութեան:

Ֆիլմին ամէնէն յուզիչ ու ազդեցիկ շերտերէն մէկը Արցախի հարցին եւ անոր ժողովուրդի տեղահանութեան արծարծումն է: Ֆիլմարտադրողները խուսափած են աժան լոգունգներէ կամ ճնշող քարոզչութենէ. փոխարէնը, Արցախի ողբերգութիւնը ֆիլմին մէջ կը թափանցէ շատ նուրբ, բայց խորապէս ցատտ ձեւով: Լուրերը կը հնչեն ծերանոցի հեռատեսիլներէն ու ռատիոյէն՝ իբրեւ մշտական ցաւի արտայայտութիւն: Այս ազգային ողբերգութիւնը կը մարմնաւորուի յիսնամեայ Գայանէի կերպարով՝ կին մը, որ կը փորձէ վերադառնալ Արցախ՝ իր տունն ու կեանքը վերագտնելու համար, սակայն կը բախի շրջափակման, պատերազմին եւ բռնի տեղահանութեան՝ դարձեալ իբրեւ զաղթական վերադառնալով Նորքի ծերանոց: Գայանէի լուռ վիշտը եւ ծերանոցի պատերէն ներս արձագանգող լուրերը Շեքսպիրեան ողբերգութիւնը կը վերածեն ապրուած, իրական հայկական իրականութեան:

«Վերապրել Շեքսպիր»-ը ֆիլմ մըն է ծերութեան ու թատրոնի մասին, բայց նաեւ խոկում մը կորստած ժամանակի, մարդկային մեմութեան եւ անկոտրում արժանապատուութեան շուրջ: Անիկա կը յիշեցնէ մեզի, որ նոյնիսկ ամէնէն մութ պահերուն, արուեստն ու մարդկային կապը ունին բուժիչ ու վերապրեցնող զօրութիւն:

Առանց վարանելու կամ չափազանցութեան՝ «Վերապրել Շեքսպիր»-ը ժամանակակից հայկական ֆիլմարուեստի ամէնէն կատարեալ ու տպաւորիչ գոհարներէն մէկն է. եթէ այս տարի միայն մէկ ֆիլմ դիտելու առիթ պիտի ունենաք, թող որ ըլլայ այս մէկը:

ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՑԻՆ՝ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ՀՈԳԵՒՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Խորհրդածություն՝ ներշնչում Նորին Սրբության Ֆրանչիսկոս Պապի խօսքերեն
Գերաշնորհ Տեր Խաժակ Արքեպիսկոպոս Պարսամեան

Երբեք չեմ մոռնար 2016 թուականի Յունիս 25-ի այն հոգեպարար ու լուսաւոր օրը, երբ Երեւանի Հանրապետութեան հրապարակի մէջ, Նորին Սրբութիւն Ֆրանչիսկոս Պապի եւ Նորին Սրբութիւն Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի նախագահութեամբ, տեղի ունեցաւ խորապէս յուզիչ միջեկեղեցական խաղաղութեան արարողութիւն: Հրապարակը բազմամարդ էր, ժողովուրդը համախմբուած էր ուրախութեան, երկիւղածութեան եւ սպասման ոգով:

Հայաստանի նորագոյն պատմութեան մէջ այդ իսկապէս բացառիկ իրարարձութիւն էր՝ աղօթքի, հոգեւոր երաժշտութեան եւ յոյս ներշնչող պատգամներու իւրայատուկ համադրութիւն մը:

Իր յիշարժան պատգամով Նորին Սրբութիւն Ֆրանչիսկոս Պապը անդրադարձաւ խաղաղութեան շնորհքին եւ մեր ժողովուրդի հոգեւոր կոչման՝ առանձնայատուկ յիշատակելով Սուրբ Ներսէս Շնորհալին եւ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին՝ որպէս Հայ Եկեղեցւոյ եւ ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհի մեծագոյն վկաները: Ան Նարեկացին բնորոշեց որպէս «Քրիստոսի պատգամած խաղաղութեան մեծ վկայ եւ կերտող»:

Այս դժուարին օրերուն, երբ մեր ժողովուրդի սիրտը ծանրացած է, իսկ մեր տուններուն, ընտանիքներուն եւ հասարակական կեանքի մէջ զգալի էին՝ տագնապը, անորոշութիւնն ու վիատութիւնը, առաւել քան երբեւէ մենք կարիք ունէինք յոյսի, խոհամտութեան եւ ներքին խաղաղութեան: Եւ մենք ակամայ դարձանք դէպի ան հոգեւոր գանձերը, որոնք դարեւու ընթացքին զօրացուցած ու պահպանած են մեր ժողովուրդը:

Մեր մեծերու ամենաակնառու ու փայլուն ներկայացուցիչներէն է Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին, որուն Ֆրանչիսկոս Պապը 2015 թուականին հռչակեց "Ընդհանրական Եկեղեցւոյ Վարդապետ": Անոր «Մատեան ողբերգութեան» երկը Սրբազան Քահանայապետը պատկերաւոր կերպով բնորոշեց որպէս «հայ ժողովուրդի հոգեւոր սահմանադրութիւն»: Եւ հայ ժողովուրդին ուղղուած իր բաջաւերանքի խօսքին մէջ ըսաւ. «Ամբողջ աշխարհը ձեր կարիքն ունի»:

Այս խօսքերը շատ ատելի էին, քան պարզապէս յիշարժան արտայայտութիւն մը. ատոնք հայրական ճանաչման եւ հոգեւոր յորդորի խօսքեր էին: Ֆրանչիսկոս Պապը մեզի յիշեցուց, որ մեր ժողովուրդի իրական ուժը ոչ միայն մեր կրած փորձութիւններն ու պատմական յիշողութեան, այլեւ դարերու խորքէն եկող հոգեւոր խորութեան մէջ է: Մենք տառապանքին ծանօթ ժողովուրդ ենք, բայց միաժամանակ՝ աղօթքի, տոկունութեան եւ ներքին յոյսի ժողովուրդ:

Մեզի համար Նարեկացին միայն մեծագոյն սուրբ կամ քրիստոնէական գրականութեան վիթխարի դէմք չէ: Ան մեր ժողովուրդի հոգեհարազատ ձայնն է, որուն մէջ մենք կը տեսնենք ու կը ճանչնանք ինքներս մեզ եւ մեր հոգեւոր ապրումները: Ան մեզի կը սորվեցնէ, որ մարդու իրական արժէքը կը դրսեւորուի սիրտի պարզութեան, խիղճի արթնութեան եւ ապաշխարութեան անկեղծութեան մէջ: Սակայն Նարեկացիի խօսքը չի դատապարտեր, այլ կը բժշկէ: Ան կը վերահաստատէ, որ Աստուծոյ առջեւ անկեղծօրէն կանգնող մարդը երբեք անյոյս չէ:

Այսօր մեր ժողովուրդին անհրաժեշտ են ոչ միայն արտաքին լուծումներ, այլեւ ներքին մխիթարութիւն: Մենք պէտք է միմեանց լսենք առաւել համբերատարութեամբ, փորձենք հասկնալ միմեանց տեսակէտները եւ թոյլ տանք, որ բարեսիրտութիւնը առաջնորդէ մեր խօսքը: Անհրաժեշտ է վերականգնել յարգալից խօսույթը, մեր համատեղ կեանքին մէջ՝ փոխադարձ հանդուրժողականութիւնը, հասարակական ասպարէզի մէջ՝ ազնուութիւնը, իսկ մեր հոգիի խորքին մէջ՝ աղօթքի հանդարտ ուժը: Ատոնք են այն հոգեւոր դասերը, որ Նարեկացին կը շարունակէ մեզի փոխանցել իր բացառիկ մեղմութեամբ եւ զօրութեամբ:

Երբ կ'ըսենք, որ Նարեկացին մեր «սահմանադրութիւնն» է, այդ բառացիօրէն պէտք չէ հասկնալ, չենք հասկնար: Նկատի ունինք, որ մեր ժողովուրդի կեանքը պէտք է արմատաւորուած ըլլայ խիղճի մէջ: Առանց խիղճի ոչ մէկ օրէնք կրնայ իսկապէս առաջնորդել, իսկ առանց սիրոյ նոյնիսկ ճշմարտութիւնը կրնայ կորսնցնել իր ողորմածութիւնը: Առանց ներքին նորոգութեան ոչ մէկ ժողովուրդ կրնայ լիովին վերագտնել իր ուժը: Մեզի անհրաժեշտ են ոչ միայն ամուր հաստատութիւններ, այլեւ բարի ու հաւատարիմ սիրտեր, ոչ միայն հրապարակային խօսք, այլեւ՝ աղօթք, ոչ միայն պահանջքներ ուրիշներու հանդէպ, այլեւ պատասխանատուութիւն՝ սեփական անձի եւ խիղճի առջեւ:

Սիրելի՛ քոյրեր եւ եղբայրներ, մեր ժամանակի խորագոյն կարիքներէն մէկը թերեւս այս է՝ կրկին սորվիլ հոգիով ապրիլ: Մենք պէտք է նորէն սորվինք ցաւով ընդունիլ մեր սխալները, ներողութիւն խնդրել, երբ վիրատուրած ենք միմեանց, լռել, երբ խօսքերն այլեւս չեն ծառայեր բարիի, աղօթել, երբ մեր ուժերը կը սպառին, եւ յուսալ, երբ ամէն ինչ խաւար կը թուի: Այս ճանապարհին Նարեկացին կը մնայ մեզի համար վստահելի, գթառատ եւ լուսաւոր առաջնորդ:

«Աշխարհը ձեր կարիքն ունի»՝ Ֆրանչիսկոս Պապի այս խօսքերը ոչ միայն մեծարանքի արտայայտութիւն են, այլեւ համոզմունք: Աշխարհը մեր կարիքն ունի ոչ միայն այն պատճառով, որ մենք հինաւուրց ժողովուրդ ենք կամ շատ տառապած ենք, այլ որովհետեւ մենք դեռ ունինք աշխարհին փոխանցելու եւ անոր հետ կիսելու արժէքներ՝ հաւատքի անսասանութիւն, հարուստ մշակոյթ, գեղեցիկ եւ անկրկնելի լեզու, ընտանիքի ջերմութիւն, աղօթքի զօրութիւն եւ բացառիկ տոկունութիւն: Սակայն այդ արժէքները յիարժէքօրէն կը դրսեւորին միայն այն ժամանակ, երբ մենք ինքներս ներքուստ կենդանի ենք, եւ մեր խիղճը՝ արթուն:

Թող Նարեկացին միայն գիրքերու կամ հանդիսաւոր յիշատակումներու մէջ չմնայ: Չինք ընդունիլ մեր տուններուն եւ սիրտերուն մէջ, որպէսզի անոր աղօթական ձայնը մեղմացնէ մեր հոգիները, պայծառացնէ մեր միտքերը եւ մեր քայլերը ատելի հաստատուն դարձնէ: Երբ մարդու սիրտը կը նորոգուի, զինք յրջապատող իրականութիւնն ալ կը սկսի փոխուիլ:

Աղօթենք, որ Սուրբ Գրիգոր Նարեկացին բարեխօսէ մեր ժողովուրդի համար, եւ Աստուած մեզի պարգեւէ խաղաղ սիրտեր, գթառատ ոգի եւ իմաստուն միտք: Թող մեր ժողովուրդը, իր կրած բոլոր վերքերով հանդերձ, երբեք չկորսնցնէ ո՛չ հաւատքը, ո՛չ արժանապատուութիւնը եւ ո՛չ յոյսը:

Թող Նարեկացին ըլլայ մեր սիրտերու լոյսը, տկարութեան պահերուն՝ մեր զօրութիւնը, իսկ անհանգիստ օրերուն՝ մեր առաջնորդը: Թող մեր ժողովուրդը, Աստուծոյ շնորհքով, վերագտնէ ներքին խաղաղութիւնը, նորոգուած միասնութիւնը եւ կենդանի յոյսը:

Հոռոմ

Մարդիկ եւ Գայլեր

Յատուկ «ՊԱՅԲԱՐ»-ին

ՎԱՐՊԱՆ ԹԱՇՇԵԱՆ

Մեր ցեղին մէջ կայ հին խօսք մը.
«Երբ ամէն դուռ գոցուի... գտի՛ր մարդ մը»:

Ոչ որ մեզմէ այդ խօսքը թեթելի չ'առներ: Մարդերը անտառի կախարդներն են: Ճիշդ է՝ երբեմն անոնք կը բուժեն վիրաւորը, սակայն կը սիրեն կեանքեր խել: Երբեմն կը փրկեն քեզ, բայց այլեւս երբեք ազատ չեն ձգեր:

Ահա թէ ինչու, երբ մեր ուլիմակի ծեր առաջնորդը աչքերուս մէջ նայեցաւ ու շնջաց. «Գնա՛... մարդ մը գտի՛ր՝ բեր», սիրտս կծկուեցաւ մէկ անգամէն: Նայեցայ աչքերուն խորքը: Ամէն դուռ գոցուած էր ուրեմն: Վազեցի:

Բայց անտառը, որ միշտ համարած էր մեզ իր գաւակները, այսօր կարծես օտարացած էր: Օդը խիտ էր եւ մոխրաբոյր, շնչելը՝ դժուար: Տաք հովը ատելի արագ կը փչէր ետեւէս քան ես կրնայի վազել: Ծուխ կար աչքերուս մէջ, եւ գետինը ոտքերուս տակ չոր էր՝ կարծես կը փորձէր զիս կանգնեցնել: Արցունքի կաթիլները (ոչ՝ ցաւի, ոչ ալ յուզումի) որոնց հոսիլը կը զգայի դունչս ի վար, հաւանաբար պղտոր էին կամ սեւ. «սեւ են՝ վստահաբար», մտածեցի ես, մինչ կը վազէի, եւ անմիջապէս մեղադրեցի զիս նման անկարեւոր մտածումին համար:

Չէի կրնար դանդաղիլ: Երեք մայր գայլեր ընդամէնը երէկ ծննդաբերած էին: Մեր վոհմակը չէր կրնար հեռանալ այդ վայրէն: Պէտք էր փրկել ձագերը հիմա՛, տեղւոյն վրայ:

Մարդոց հոտը կը գտնէինք միշտ նոյն վայրին մէջ՝ երբ կը մօտենայինք բացատին: Երբ հասայ բացատի եզրին, ամբողջ մարմինս կ'ըսէր՝ ետ դարձի: Սակայն բոլոր դռները գոցուած էին... Ես գլուխս խոնարհեցի ու շատ մեղմ ոռնացի:

Առաջինը դուրս եկաւ կին մը: Անոր ետեւէն՝ տղամարդ մը: Կրկին ոռնացի, այս անգամ՝ ատելի մեղմ: Ապա թուցուցի մարմինս եւ կամաց-կամաց պառկեցայ գետին: Ռռնոցս տարօրինակ դուրս եկաւ: Նմանեցաւ կաղկանձի:

Տեսայ, թէ վախցան: Վախը լաւ նշան չէր: Վախցած մարդը երբեք չի հասկնար:

Անշարժ սպասեցի: Քիչ անց կիներ մէկ քայլ մօտեցաւ:

Ես վեր ելայ, քանի մը քայլ հեռացայ, ապա ետ նայեցայ:

Ան եկաւ: Հասկցած էր: Տղամարդը հետեւեցաւ կնոջ: Հասկցա՞ծ էր, թե՞ վստահեցաւ կնոջ քայլին:

Սկսայ քալել: Ամէն երկու-երեք քայլ անգամ մը կը կանգնէի, կը նայէի ետ՝ համոզուելու համար, որ տակաւին կը հետեւին ինձի:

Շուտով երկուքը չորս դարձան: Նոյն տարիքի կին մը եւ տղամարդ մը միացան իրենց բանջարանոցին ետեւէն: Լաւ էր: Շատ լաւ:

Երբ երեւցան մեր անտառին սահմանները, ծուխին համը լեցուեցաւ երախս: Օդը կը քերէր ու կ'այրէր կոկորդս: Ուրեմն, հրդեհը կը մօտենար:

Առտու, նկատած էինք՝ շատ հեռու էր: Ոչ որ անհանգստացաւ: Բայց քամին որոշած էր այլ ճամբայ մը ընտրել՝ հրդեհը քշելով մեր որջերուն ուղղութեամբ:

Հասանք այնտեղ, ուրկէ հրդեհին լեզուները կ'երեւէին հեռու, բայց արդէն սպառնական: Մարդիկ բան մը ըսին իրարու: Կիներէն մէկը ակնարկ մը նետեց դէպի բոցերը: Ապա ծունկի եկաւ: Սկսաւ հողը փորել: Միւսները հետեւեցան:

Ես չհասկցայ: Բայց ոռնացի: Անմիջապէս եղբայրներս ու քոյրերս դուրս եկան ծառերուն ետեւէն: Աւագ եղբայրս ուշադիր դիտեց մարդիկը ու առանց ձայն մը հանելու սկսաւ ինքն ալ հողը փորել: Անձայն-անձպտուն՝ բոլորս սկսանք մեր ետքի ու չորս մարդոց նման հողը փորել: Այս տեսնելով՝ մարդիկը պահ մը կեցան, տակաւին ծնրադիր՝ մեծ աչքերով դիտեցին մեզ շատ կարճ, ապա ելան ոտքի ու սկսան մեր ու իրենց՝ գետնէն դուրս բերած հողը ափերով հաւաքել ու շարտել կրակին ուղղութեամբ: Մարդոց ձեռքերը սուր ճանկեր չունէին, բայց ատենը մէյ մը չորսով կրկին կու գային ծունկի՝ գետինը փորելու եւ ապա, հողը շարտելու այն հատուածին վրայ, որ պէտք է ըլլար հրդեհին ծաւալումը կասեցնող փրկագիծը՝ մեր որջերուն դիմաց: Մեր թաթերը արիւնոտեցան, բայց մենք ալ կանգ չառինք:

Բոցերը դեռ կը մօտենային: Ծուխը դեռ կը խեղդէր մեզ: Բայց առաջին անգամ էր գիտակցական կեանքիս մէջ, որ անտառին մէջ գայլեր ու մարդիկ նոյն կողմը կը կռուէին: Թերեւս ստացուի յաղթել այսօր: Ի սէր երէկ լոյս աշխարհ եկած ձագերուն: Ի փրկութիւն ձագերուն:

Այդ պահուն, եւ առաջին անգամ՝ ի տարբերութիւն մեր մեծերուն, ես մտածեցի, որ թերեւս հին խօսքը ամբողջութեամբ ճիշդ չէր: Թերեւս մարդիկ կախարդներ չէին: Թերեւս անոնք ալ ընդամէնը կը փորձէին տուն մը փրկել:

Պէյրոթ, Լիբանան

«PEACE OF ART» ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ 30-ԱՄԵԱԿԻՆ ՍԵՄԻՆ.

1996-ԷՆ ՄԻՆԶԵԻ ԱՄՆ-Ի ԿՈՂՄԷ ՀԱՅՈՅ ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՃԱՆԱՉՈՒՄ.

«PEACE OF ART»-Ի 30-ԱՄԵԱՅ ՅԱՂԹԱՐԵԱԻԸ

1996 թուականին, երբ Դանիել Վարուժան Հեճինեան Մասաչուսեթս նահանգի Քեմպրիճ քաղաքին մեջ տեղադրեց Հայոց Ցեղասպանության յիշատակին նուիրում անաջին մեծադիր ծանուցատախտակը (billboard), այն յառաջացուց հզոր ու խիստ բեռնաշարժարձ արձագանգներու ալիք: Այն ժամանակաշրջանին, երբ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը դեռեւս պաշտօնապէս չէր ճանչցած 1915-ի ողբերգութիւնը, ամերիկեան մայրուղիի մը վրայ նման ազդեցիկ ու անտեսելի պատգամի մը տեղադրումը հանրային ուշադրութեան կեդրոն մղեց աշխարհաքաղաքականօրէն խիստ զգայուն հարց մը:

Այս նախաձեռնութիւնը անմիջապէս հանդիպեցաւ թրքական համայնքին եւ շահագրգիռ խմբաւորումներու կտրուկ հակազդեցութեանն ու ժխտողականութեան: Առաջնորդուելով Թուրքիոյ պաշտօնական քաղաքականութեամբ՝ տեղական եւ միջազգային թրքական լրագրիին աջակցող կազմակերպութիւնները լայնածաւալ ճնշումներ գործադրեցին ծանուցային ընկերութեան («Ackerley Communications») վրայ՝ պահանջելով ապամոնտաժել ցուցատախտակը եւ պնդելով, թէ իբր այն գրապարտչական բնոյթ ունի ու քաղաքականապէս աչառու է: Հակահայկական խմբաւորումները նախաձեռնեցին նամակագրական արշաւներ եւ բողոքարկումներ՝ պնդելով, թէ ցուցադրութիւնը աստելութիւն կը հրահրէ: Օտար պետութեան աջակիցներուն կողմէ իրականացուող այս ուժգին լրագրիինը բարդ կացութեան առջեւ դրաւ ծանուցատու ընկերութիւնը, որ ստիպւած էր հաւասարակշռութիւն գտնել խօսքի ազատութեան օրէնքներու եւ քաղաքական ճնշումներու միջեւ:

Այնուամենայնիւ, 1996-ի այս առաջին ծանուցատախտակը սկիզբ դրաւ տասնամեակներ տեւած գործընթացի մը. ամէն տարի, երբ Հեճինեան կամ իր հիմնադրած «Peace of Art» կազմակերպութիւնը կը տեղադրէին նոր ցուցատախտակներ, թրքական միութիւնները կը պատասխանէին հանրային սուր հակազդեցութեամբ՝ պահանջելով անոնց հեռացումը, իսկ երբեմն ալ տեղադրելով պատմական ճշմարտութիւնը ժխտող հակադիր տախտակներ:

Միւս կողմէ, ամերիկեան հասարակութեան համար, որ կ'անցնէր այդ մայրուղիէն, ցուցատախտակը իսկական ցնցում եւ բացայայտում էր 1996 թուականին միջին ամերիկացին շատ քիչ բան գիտէր Հայոց Ցեղասպանութեան մասին, քանի որ այն գրեթէ ընդգրկուած չէր հանրային դպրոցներու ծրագիրներուն մէջ: Ուստի, մեծադիր այս ուղերձը ծառայեց իբրեւ հանրային իրազեկման հզոր կրթական միջոց՝ մղելով անցորդները հետաքրքրութեմէ դրդուած ուսումնասիրելու պատմութիւնը: Միեւնոյն ժամանակ, ան սկիզբ դրաւ տեղական թէժ վէճերու՝ կորպորատիւ պատասխանատուութեան եւ ԱՄՆ Սահմանադրութեան Առաջին Փոփոխութեան (խօսքի ազատութեան) շուրջ: Լրատումսիջոցներն ու քաղաքացիները ուշադրութեամբ կը հետեւէին, թէ ինչպէ՛ս ծանուցային ընկերութիւնը պիտի արձագանգէր թրքական կողմէն պարտադրուող գրաքննութեան փորձերուն: Երբ ընկերութիւնը որոշեց չհեռացնել ցուցատախտակը, քաղաքացիական ազատութիւններու պաշտպանները զայն ընդունեցին իբրեւ ամերիկեան խօսքի ազատութեան կարեւոր յաղթանակ:

Այս նախաձեռնութիւնը համամարդկային լայն արձագանգ գտաւ՝ դառնալով մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան արուեստի իւրօրինակ նախատիպ: Հայկական Միիութիւն՝ Ցեղասպանութիւնը վերապրածներու զուակներուն ու թոռներուն համար 1996 թուականի մեծադիր ցուցատախտակը պատմական ու խորապէս յուզական յաղթանակ էր: Աւելի քան 81 տարի անոնց պատմութիւնն ու ցարը համաշխարհային բեմահարթակի վրայ մեծապէս լռութեան մատնուած էին. ուստի ամերիկեան մայրուղիի մը վրայ սեփական տառապանքին նման համարձակ ճանաչումը արդարութեան եւ բարոյական հատուցման խոր զգացում պարզեւեց համայնքին:

Միեւնոյն ժամանակ, մարդկային իրաւանց պաշտպանութեան աւելի լայն շրջանակներու մէջ Հեճինեանի 1996 թուականի նախագիծը դարձաւ «արուեստի աշխուժութեան» (artivism) դասական օրինակ: Ան ապացուցեց, որ ազգային փոքրամասնութիւններն ու human rights պաշտպանները կարիք չունին սպանելու կառավարութիւններու թոյլտուութեան կամ պաշտօնական օրէնսդրական ակտերու՝ աշխարհին իրազեկելու համար. անոնք կրնան շրջանցել քաղաքական տարածայնութիւններն ու անգործութիւնը՝ իրենց ուղերձը ազդեցիկ տեսողական արուեստի միջոցով հասցնելով ուղղակիօրէն հանրային հայրթակներուն:

Այս առաջին արշաւի յաջողութիւնն ու կենսունակութիւնը ոգեշնչեցին Հեճինեանը 2003 թուականին պաշտօնապէս հիմնադրելու «Peace of Art, Inc.» կազմակերպութիւնը՝ ընդլայնելով նախագիծի աշխարհագրութիւնը Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի տարածքին տեղադրուած հարիւրաւոր ցուցատախտակներով, որոնք բարձրածայնեցին համաշխարհային բոլոր ցեղասպանութիւններու եւ մարդկութեան դէմ ուղղուած ռճիրներու դէմ:

Ռազմավարական Ձեւաւորում Եւ Պատկերագրութիւն

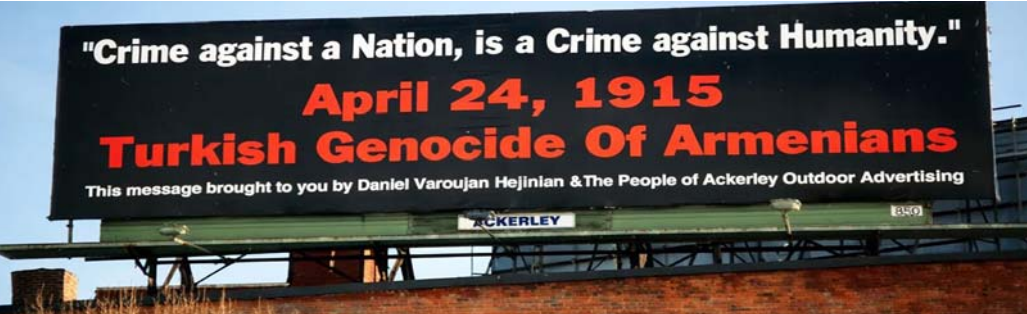
Դանիել Վարուժան Հեճինեանի գրաֆիկական ձեւաւորման (graphic design) ընտրութիւնը ռազմավարական նշանակութիւն ունի. ան կը կիրարկէ համամարդկային խորհրդանիշներ՝ բարդ քաղաքական ողբերգութիւնը վերածելով հանրութեան համար ընկալելի եւ ազդեցիկ պատկերներու: Տասնամեակներու ընթացքին «Peace of Art»-ը հետեւողականօրէն զարգացուցած է իր ձեւաւորման մօտեցումները՝ արձագանգելով պատմական կարեւոր պահերու: Պոսթըմի, Քեմպրիճի եւ Ուոքըրքսումի մէջ ցուցադրուած ցուցատախտակները կ'առանձնանային առեւտրային ծանուցումի խիստ ու ակնառու տարրերով, որոնք յատուկ մշակուած էին մայրուղիով ընթացող վարորդներու ուշադրութիւնը անմիջապէս գրաւելու համար:

Հիմնական ձեւաւորման կեդրոնական առանցքը հետեւեալ ազդեցիկ գրութիւնն էր. «Ճանչնալ Հայոց Ցեղասպանութիւնը»: Այս նախագիծին մէջ Հեճինեան ներդրաւ տպագրական իւրօրինակ ռճ մը, ուր «GENOCIDE» (Ցեղասպանութիւն) բառին «Օ» տառը փոխարինուած էր տեղադրական խորհրդանիշով: 1996 թուականին ան օգտագործեց բառին վրայ տեղադրուած նշանառութեան թիրախ մը, որ կը խորհրդանշէր ամբողջական էթնիկ խումբի մը համակարգըւած թիրախաւորումն ու ոչնչացումը: Բացի այդ, ձեւաւորման մէջ կիրարկուած էր բարձր հակադրութեամբ (contrast) գունային համադրութիւն՝ մուգ ու ազդեցիկ խորքի (background) վրայ, ինչ որ կ'ապահովէր բնագիրի յստակ ընթերցելիութիւնը մայրուղիի մեծ արագութեան պայմաններուն մէջ՝ նոյնիսկ հարիւրաւոր մեթրեր հեռաւորութենէ:

2015 թուականին՝ Հայոց Ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին, Հեճինեան նախագիծը վերածեց Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ ծաւալած լայնամասշտապ արշաւի՝ «100 ծանուցատախտակ՝ Ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին» խորագիրով: Այդ շրջանին ելեկտրոնային եւ ստացիոնար ցուցատախտակները յայտնուեցան Միացեալ Նահանգներու եւ Գանատայի բազմաթիւ քաղաքներուն մէջ՝ ցուցադրելով խորհրդանշական ու պատկերաւոր նոր լուծումներ:

Այս նոր շարքին մէջ «GENOCIDE» բառին «Օ» տառը լրացուած էր Հայոց Ցեղասպանութիւնը պաշտօնապէս ճանչցած բոլոր երկիրներու դրօշակներով, որոնք կը շրջապատէին կեդրոնը պատկերուած սպիտակ աղաւինը: Մէկ այլ յօրինածքի մէջ պատկերները էր հայ ժողովուրդը մարմնաւորող արիւնահոսող կարմիր սիրտ մը, որմէ պոկուած կտորը տեսողականօրէն կ'արտացոլէր 1.5 միլիոն

անմեղ զոհերու կորուստը: Հեճինեան պատկերներու մէջ ներառեց նաեւ մանիչակագոյն անմոռուկը՝ 100-րդ տարելիցի պաշտօնական խորհրդանիշը՝ ընդգծելով պատմական յիշողութեան անանցելիութիւնը: Բացի այդ, վերաբարձացուեցաւ դասական նշանառութեան թիրախին թուայնացում տարբերակը՝ «Դատապարտե՛ անցեալը, մի՛ դառնար յաջորդ զոհը» ազդեցիկ զգուշացնող ուղերձով:

Քաղաքական Ճնշում Եւ Պատմական Դանաչում

Հեճինեան Մասաչուսեթսի մէջ գտնուող իր ցուցատախտակներու տարածքը յաճախ կ'օգտագործէր նաեւ ԱՄՆ գործող նախագահներուն ուղղակիօրէն դիմելու համար՝ զանոնք հանրօրէն պատասխանատու պահելով իրենց նախընտրական խոստումներուն համար: Այդպիսի ազդեցիկ օրինակներէն էր 2012–2015 թուականներուն նախագահ Պարաք Օպամային ուղղուած կոչը. «Պարոն Նախագահ, մի՛ շրջէք Ձեր մեջքը: Դանչցէ՛ք Հայոց Ցեղասպանութիւնը»: 2008 թուականին իբրեւ թեկնածու Օպամա յստակ խոստացած էր ճանչնալ Ցեղասպանութիւնը, սակայն ստանձնելով պաշտօնը՝ անոր վարչակազմը կը խուսափէր «ցեղասպանութիւն» բառէն՝ Թուրքիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութիւնները չվնասելու համար: Ապրիլ 24-ին ընդառաջ տեղադրուած Հեճինեանի ցուցատախտակը հանրային հզոր ճնշում կը գործադրէր նախագահին վրայ՝ յիշեցնելով չմոռնալ սեփական խոստումները:

Նմանատիպ ուղերձով Հեճինեան 2021 թուականին դիմեց նաեւ նախագահ Դօ Պայդընին. «Պարոն Նախագահ, պատիւով, արժանապատուութեամբ ու արիւթեամբ ճանչցէ՛ք Հայոց Ցեղասպանութիւնը»: Այս ձեւաւորումը պատմական տխուր իրականութիւնը համադրեց ամերիկեան առաջնորդութեան եւ համաշխարհային արդարադատութեան խորհրդանիշներու հետ՝ ճանաչումը ներկայացնելով ոչ թէ իբրեւ քաղաքական հաշուարկ, այլ իբրեւ մարդկային արժանապատուութեան հիմնարար հարց:

Տասնամեակներ տեւած տեղեկատուական ճնշումը, որ կ'իրականացուէր Հեճինեանի ցուցատախտակներու եւ ամերիկահայ կազմակերպութիւններու հետեւողական պայքարին շնորհիւ, պսակուեցաւ պատմական յաղթանակով. 2021 թուականի Ապրիլ 24-ին Դօ Պայդըն դարձաւ ԱՄՆ առաջին գործող նախագահը, որ Մայիտակ Տան ամենամեայ ուղերձին մէջ պաշտօնապէս օգտագործեց «ցեղասպանութիւն» եզրոյթը՝ ընդմիշտ փոխելով ԱՄՆ արտաքին քաղաքականութեան ընթացքը:

Անհատական Նուիրում Եւ Վաստակած Ժառանգութիւն

Գմահատելով այն ձեռքբերումները, որոնք Դանիել Վարուժան Հեճինեան ստացաւ վտանգաւոր, ծախսալից եւ հանրայնօրէն բեռնաշարժարձ ակտիւիզմէն, ակնյայտ կը դառնայ, որ անոր դրոյապատճառները բացառապէս մարդասիրական, ընտանեկան ու բարոյական էին, այլ ոչ թէ ելեւնական կամ անձնական անվտանգութեան: Ան ռիսկի կ'ենթարկէր իր կորպորատիւ կայունութիւնը, կը դիմագրաւէր թրքական ագրեսիւ հակազդեցութիւններուն եւ կը ստանձնէր հսկայական ֆինանսական ծախսեր: Անոր ձեռքբերումները կարելի է չափել չորս հիմնական հարթութիւններու վրայ.

Նախնիներու առջեւ պարտքի կատարում. Հեճինեան ծնած է Սուրիոյ Հալէպ քաղաքը՝ 1915-ի ջարդերը վերապրածներու ընտանիքի մէջ, եւ մեծցած է բռնազարթի ու սովի մասին ակննատեսներու պատմութիւններով: Անոր համար ծնողաց ողբերգութեան լռութիւնը կտորելը սրբազան պարտականութիւն էր: Հանրային յուշարձաններն ու ցուցատախտակներ ստեղծելով՝ ան ապահովեց, որ իր ծնողներուն եւ 1.5 միլիոն անմեղ զոհերու տառապանքը դուրս բերուի մոռացութեան մթութենէն եւ արժանանայ աշխարհի բացառապատ ճանաչմանը՝ հասնելով բարոյական արդարադատութեան:

Համամարդկային արժէքներու պաշտպանութիւն. Հեճինեան իր պայքարը չսահմանափակեց միայն հայկական հարցով: «Peace of Art, Inc.»-ի միջոցով ան միջազգային դրօշներն ու պատկերներ օգտագործեց՝ բարձրածայնելու համամարդկային այնպիսի հարցերու մասին, ինչպիսիք են անօթեւանութիւնը, ընտանեկան բռնութիւնն ու համաշխարհային ցեղասպանութիւնները: Անոր նպատակն էր նոր ռճագործութիւններու կանխարգիլումը. «Մեր պայքարը մարդու կերպարի եւ առաքելութեան աղաւաղման դէմ է՝ ուղղուած մարդկային էութեան ու արժանապատուութեան պաշտպանութեան»: Ան հաւատացած էր, որ վարորդները պատմական ողբերգութիւններուն առեւտելով պիտի արթնցնէ քաղաքացիական խիղճը՝ պաշտպանելով խոցելի խումբերը:

Ցուցատախտակները՝ «համաշխարհային լսարան». Լինելով արուեստագետ եւ կորպորատիւ գեղարուեստական ղեկավար՝ Հեճինեան կը հասկնար, որ աւանդական ցուցատախտակները հասանելի են հասարակութեան միայն փոքր հատուածին: Ան ապահովեց ժողովրդավարական մեծ ազդեցութիւն. ազդեցիկ արուեստը դուրս բերելով մայրուղիներ՝ ան հազարաւոր քիլոմէթրեր ձգուող ասֆալտը վերածեց անվճար հանրային լսարանի: Գոյներու ու խորհրդանիշներու լեզուով ան շրջանցեց լեզուական պատմէշներն ու պետական գրաքննութիւնը՝ ապացուցելով, որ մէկ նուիրեալ քաղաքացի կրնայ յաղթել օտար պետութեան միլիոնաւոր տոյրարներու հասնող լրագրիստական մեքենային:

Պատմական ու քաղաքական վերջնական յաղթանակի ակնատես. Տասնամեակներ շարունակ Հեճինեան ենթարկուած է լուրջ սպառնալիքներու եւ կորպորատիւ ճնշումներու ժխտողական շրջանակներու կողմէ, որոնք կը պահանջէին ապամոնտաժել իր ցուցադրութիւնները: Սակայն ան տեղի չտուաւ եւ շարունակեց իր պայքարը՝ ինքնուրոյն ֆինանսատրեւով արշաւներ: Արդիւնքով, ան ապրեցաւ իր կեանքի գործին վերջնական ու բարձրագոյն գնահատականը տեսնելու բերկրանքը: Երբ Մայիտակ Տունը պաշտօնապէս արտասանեց «ցեղասպանութիւն» բառը, անիկա նշանաւորեց պետական մակարդակով հովանաւորուող ժխտողականութեան լիակատար փլուզումը, որուն դէմ ան պայքարած էր ամբողջ կեանքին ընթացքին: Անոր տարիներու վտանգալից ու անկախ պայքարը անմիջական աւանդ ունեցաւ աշխարհի ամենահզոր պետութեան պատմական դիրքորոշման փոփոխութեան գործին մէջ:

Ի վերջոյ, Հեճինեան իր ակտիւիզմէն չստացաւ ոչ նիւթական հարստութիւն, ոչ ալ անձնական հանգիստ: Փոխարէնը, ան հասաւ սերունդներուն տրուած նուիրական խոստումի կատարմանը, պատմական ճշմարտութեան համաշխարհային ճանաչմանը եւ վաստակեց անմնացող ժառանգութիւն՝ իբրեւ համամարդկային իրաւանց անհոգնում պաշտպան:

Մեծ Երապի Ճամբուն Ուղեւորները

(Ծարունակում 3-րդ էջին)

Այս քաղաքական ապտակը ծանր հարումը մը կու տայ դաշնակցական կրթական համալիրին մէջ աշխատող իրենց ընկերներուն եւ վերջապէս գիտակցելով նիւթին կարեւորութեան, անոնք եւս, բարեբախտաբար, մաքուր մրցակցու-

Գլուխ գլխի հանդիպում Ալեք Մանուկեանի հետ

թեամբ մը կ'որոշեցին Թօփճեանի կրթական ծրագիրները, այս անգամ ֆրանսերէն լեզուով, հասնելու Բարեգործականի վարժարաններու կրթական մակարդակին: Արդէն Անարատ Յոյութեան Քոյրերու Հոփսիսմեանց Վարժարանը շատո՞նց որոշեցրած էր Թօփճեանական կրթական ուղեգիծը:

ՄԱՀԸ

Մեծ դաստիարակը կը մահանայ Փետրուար 11, 2008-ին, Պէյրութի մէջ: Թաղման կարգը կը կատարուի Ս. Նշան Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, հոծ թիով սգակիրներու, նախկին ուսանողներու եւ գաղափարի ընկերներու ներկայութեան:

Յիշատակի հանդէսներ կը կազմակերպուին աշխարհի զանազան քաղաքներու մէջ՝ Նիւ Դըրքի, Թորոնթօ, Լոս Անճելըս:

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ ԱՐԱ ԹՕՓԾԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Նկարին մէջ կ'երեւին՝ Վահէ Վահեան, Օննիկ Սարգիսեան, Արամ Խաչատուրեան եւ Արա Թօփճեան

- Յովնան Արք. Տէրտէրեան (Լոս Անճելըս). «Ազգանուէր եւ պատուարժան այս հայորդին, Երուպայի բարձրագոյն համալսարաններէն շրջանաւարտ ըլլալով, իր ազգի սիրոյն եւ անոր լուսաւոր առաքելութեան համար, կամաւոր կերպով վերադարձաւ Միջին Արեւելք եւ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց իր ժողովուրդին՝ կրթելով ու դաստիարակելով բազում սերունդներ, որոնք այսօր պատասխանատու եւ գիտակից ղեկավարներն են հայ ազգին»:

- Ռիթա Թօփճեան՝ Տիկինը (Պէյրութ). «Թերեւս պիտի հարցնէք թէ Պարոն Թօփճեան ինչո՞ւ այսքան սիրուած, յարգուած ու իր մասին խօսիլ տուած է: Ան բերաւ իւրայատուկ ոճ մը. մտածելակերպի եւ հոգեկան ըմբռնումներու ընդունակութիւն՝ որուն օգնած էր իր կարողութեան եւ յիշողութեան առնձնաբեր ունեցած բարձր ուսմը. հաստատ նկարագիրը եւ մանաւանդ ուղղամտութիւնը»:

- Երուանդ Պապայեան (Լոս Անճելըս). «Հմուտ մանկավարժ, դաստիարակ, էր նաեւ ֆրանսագէտ բանաստեղծ: Poemes de ma vie բանաստեղծութիւններու իր հատորը ներդաշնակ համադրութիւն մըն է խոկուններու եւ զգացումներու. եմթակայ իր տրամաբանութեան հակակշիռին: Կարելի է թերեւս մտածել թէ իր լրջախոհ, գաղափարապաշտ հորը ազդեցութիւնը կայ ինչպէս իր կեանքի ընթացքին, նոյնպէս իր բանաստեղծութիւններուն վրայ»:

- Տոքթ. Վաչէ Այվազեան (Լոս Անճելըս). «Հայ ուսանողութիւնը կը կորսնցնէ անգուղական ուսուցիչ մը, տնօրէն մը՝ որ իր կեանքը նուիրեց ոչ միայն մեր ուսումնական զարգացումին, այլ մանաւանդ իր առաւօտեան կարճ, բայց խոր եւ իմաստալի դասախօսութեամբ մշակեց մեր մէջ բարոյական բարձրագոյն արժէքները եւ հայեցի նկարագիրը»:

- Երուանդ Ազատեան (Տիբրոյթ). «Մեր ուսման տարիներուն այդքան հայրական գուրգուրանք եւ ուշադրութիւն ընծայեց ինձի, որ դառնութեան նշոյն անգամ չմնաց մէջս: Անոր վախճանումով հայրութիւնն էր որ մահացաւ ինձի համար»:

- Վաչէ Սեմերճեան (Լոս Անճելըս). «Ձիւնը չէինք տեսներ Պէյրութի բեմերուն վրայ, չէինք կարողար զինք մամուլի մէջ, իր անունին իսկ չէինք հանդիպիր թերթերուն մէջ, բայց առաջնորդեց մեզ դէպի Հայ Երիտասարդաց Ընկերակցութիւն կամ տարբեր ազգային կազմակերպութիւններ, դէպի Չարթօնք

Ա. ՎԱՐԴՈՒԹԻՆ Բ.Բ.Ս.Մ.Ի ՎԵԹԵՐԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԲԱՐԵՐԱՐՆԵՐՈՒ ՅԱՄԱԽԱՐՈՒՄԻՆ, 1958

Զախէն աջ՝ Տեարք Գ. Տանձիկեան (գանձապահ), Տոքթ. Յ. Չըպլաքեան (փոխ-ատենապետ), Պօղոս պէյ Թուրարգիսեան (ատենապետ), Տիկին Ա. Այվազեան եւ Տիար Արա Թօփճեան: Բ. շարք՝ Տեարք Ա. Եսայեան (ատենադպիր) եւ Բ. Թորոնթեան:

կամ տարբեր թերթեր, դէպի Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւն կամ տարբեր գաղափարական դաշտեր՝ վարժարանին մէջ ստեղծելով վարժարանէն դուրսի ասպարէզները: Կը յիշեմ եւ կը յիշենք տակաւին մեր ներկայութիւնը Չարեհ Նուպարի հիմնմէնի երդիքին տակ որպէս կրտսերացի անդամներ, կը յիշեմ եւ կը յիշենք Նուիրում պարբերականի խմբագրատան տեմդոտ աշխատանքը, կը յիշեմ եւ յիշենք շաբաթական ատենամարզանքի բեմը, ուր աշակերտական խումբի առջեւ խօսիլ եւ արտայայտել կը սորվէինք սայթաքելով, ամչնալով եւ երբեմն կակազելով: Այս բոլորը մենք սորվեցանք իր որոշումով եւ սիրեցինք. ու հեռանալէ ետք վարժարանէն՝ փնտռեցինք ու գտանք զանոնք Չարթօնք օրաթերթի կամ Յառաջ շաբաթաթերթին մօտ, փնտռեցինք ու զանոնք գտանք կուսակցութիւններու մօտ, ու հարազատ զգաց մեզմէ իւրաքանչիւրը դպրոցէն հեռու այդ միջավայրերուն մէջ: Արա Թօփճեան առաջնորդին մեր կեանքը ծրագրողին զծած ուղին զօրացուցեր էր մեզ եւ ապահովէր էր սահուն անցումը վարժարանէն՝ դէպի հասարակական կեանք»:

- Յակոբ Վարդիվառեան (Նիւ Դըրքի). «Մեր պատանեկութեան աճումին մէջ ունեցաւ անուրանալի իր դերը Պարոն Արա Թօփճեանը՝ մեր տնօրէնը: Ի՞նչ կեանք պիտի սահմանուէր արդեօք առանց տնօրէնին այն թելադրութեան որ եղբայրս ու ես, դպրոցէն ետք մինչեւ մեր հօր տուն ժամանումը Չարեհ Նուպար ակումբին մէջ սերտէինք մեր դասերը: Մեր մայրը նոր էր մահացած: Շատ հաւանաբար, թաղի հրեայ հասակակիցներուն հետ փողոցները ժամականաւ ըլլալով պիտի կորսնցնէինք մեր տոհմային առաքինութիւնները, մանաւանդ՝ հեռու հայաբնակ թաղերէն ու մայրական գուրգուրանքէն, զուցէ նաեւ պիտի օտարանայինք: Մեր կեանքի ամենէն կարեւոր հանգրուանին ահա այսպիսի տնօրինում մը ըրաւ յարգուած մեր մեծ կրթական մշակը, որուն համար կը մնանք յաւէտ երախտապարտ»:

Նիւ Դըրքի

2026-2027

ADMISSION

OPEN

St. Thomas Armenian Church's

Kirikian

ARMENIAN SATURDAY SCHOOL

FIRST DAY

SATURDAY, SEPTEMBER 12TH, 9:00 AM

School Hours 9:00 AM - 1:15 PM

Toddlers, Nursery to 7th Grade, Ages 2 ½ - 12

REGISTER ONLINE

ENROLL NOW

NEW: SPECIAL ½ HOUR ARMENIAN CONVERSATION CLASS WITH SPECIALIZED TEACHER

ONLINE REGISTRATION

<https://form.jotform.com/212505583429154>

ONLINE PAYMENT

venmo@kirikianarmenianschool (last 4 of cell - 3203)

CONTACTS

Ani@lacapan.com or Talar@sarafian1.com

SOCIAL MEDIA

<https://www.facebook.com/kirikianarmenianschool>

www.armenianschoolstthomas.com

CURRICULUM

Armenian Reading, Writing, Conversation, Literature, History, Geography for Upper Grades, Religion, Dance, Badarak Hymns, Folk Songs, Arts & Crafts, Parties & Talent Shows

PROGRAMS

Special Toddler Program, Armenian Conversation ½ Hour Each Saturday, Chess

SPECIAL EVENTS

Armenia's Independence, Armenian Genocide, Easter Communion & Breakfast, Armenian Christmas, Paregentahn Party & Fair, Hantes & Graduation

FACILITIES

Classrooms, Computer Lab, Library, Church Sanctuary, Playground, Stage/Halls

174 Essex Drive | Corner of 9W & E. Clinton Avenue | Tenafly, NJ 07670 | (201) 567-5446

Ի ՏԵՐ ՀԱՆԳԵԱԻ ՔՈՅՐ ԹԵՈԴՈՍԻԱՏԷ ՄԱՐԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կիրակի, 9 Օգոստոս 2026-ին, իր երկրային կեանքին հրաժեշտ տուաւ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու Միաբանութեան նուիրեալ անդամներէն՝ **Քոյր Թեոփիստէ Մարի Պետրոսեան**:

Քոյր Թեոփիստէ իր կեանքը նուիրած էր Աստուծոյ ծառայութեան, աղօթքի եւ միաբանական առաքելութեան՝ տարիներ շարունակ իր հաւատքով ու նուիրումով ծառայելով Միաբանութեան եւ իրեն վստահուած հոգեւոր ընտանիքին:

Հանգուցեալին մեկնումը սուգի մատնեց Միաբանութեան քոյրերը, ընտանիքը, հարազատներն ու բարեկամները, որոնք իրենց մխիթարութիւնը կը գտնեն Քրիստոսի Յարութեան եւ յաւիտեանական կեանքի քրիստոնէական յոյսին մէջ:

Քոյր Թեոփիստէի եկեղեցական կարգը կատարուեցաւ Երկուշաբթի, 10 Օգոստոսին, Ձմմառու «Նախախնամութեան Տան» վանքի մատարան մէջ, որմէ ետք անոր մարմինը ամփոփուեցաւ Միաբանութեան գերեզմանատան մէջ:

Հոգին լուսաւոր, յիշատակն՝ օրհնութեամբ:

ՆՇԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԼԻՔՆԱՆ ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆԸ. ՅՈՒՆՈՒՎՐ 1961

(Շարունակուած 4-րդ էջէն)

լիբանանեան մեծագոյն թերթերէն «Նահար»-ին մէջ. հեղինակը՝ **Սօմա Բաղդուխան**^[17]: Ֆրանսերէն թարգմանութեան հրատարակութեան շուրջ որեւէ տեղեկութիւն չի հաղորդուիր:

Յունուար 15-ին՝ Կիրակի իրիկուն, ի պատիւ Պէշկեպաշլեանի եւ անոր կնոջ՝ ընդունելութիւն մը կը կազմակերպուի Համազգայինի «Գասպար Իփէկեան» թատերախումբին կողմէ, որ նախորդ տարի ներկայացուցած էր հեղինակին մէկ թատերախաղը՝ «Նարեկացի եւ Սմբատ Բ.»: Ընդունելութեան ներկայ կ'ըլլան նաեւ **Վահէ Օշական** եւ **Գրիգոր Շահինեան**^[18]: 28 Յունուարին տէր եւ տիկին կ'այցելեն **Նոր Մարաշի ազգային բարձրագոյն վարժարանը**, ուր կը հանդիպին տեղւոյն աշակերտութեան եւ ուսուցչական կազմին^[19]: Այնուհետեւ տեղի կ'ունենան մեծարանքի քանի մը երեկոյներ՝ նախաձեռնութեամբ «Համազգային»-ի տարբեր մասնաճիւղերուն: Խօսք կ'առնեն գրողներ՝ Մուշեղ Իշխան, Եղուարդ Պօյաճեան^[20] եւ Պօղոս Սնապեան^[21], որոնք արժանին կը մատուցեն մեծանուն գրագէտին՝ ի գնահատումն անոր գրական գործունէութեան ու հարուստ վաստակին:

Ջերմ ու մեծաշուք ընդունելութիւն, ձեռնարկներ, հաւաքոյթներ ու յայտագիրներ՝ կազմակերպուած «Նախիր»-ի, «Համազգային»-ի թէ ալ կառոյցներու կողմէ, հիացումի ու մեծարանքի անկեղծ արտայայտութիւններ. սկզբունքով պէտք է գոհունակութիւն զգար Պէշկեպաշլեան՝ ի տես իր ստացածին, որ վստահաբար կը գերազանցէր իր տուածը, զոնէ Պէշկեպաշլեան իր շնորհակցին, թէ ինքը իր գրիչով ամբողջ կեանք մը տուաւ բովանդակ հայութեան՝ ի փառս հայ գիրին ու հայ գրականութեան, եւ որուն արդար հատուցումը կը կազմէր Պէշկեպաշլեան իր ստացածը: Դիշդ է, որ ան երջանիկ էր իր վայելած սիրոյն, յարգանքին ու ժողովրդականութեան համար, բայց եւ այնպէս այցելութենէն երեք տարի ետք Արսէն Երկաթին գրուած 24 Յունուար 1964 թուակիր նամակէ մը կ'իմանանք, որ ամէն պարագայի ղեկավարութիւն ունէր ո՛չ թէ ընդունելութեան, այլ իր այցելութեան յաջողութեան մէջ կարեւոր դեր խաղացած մէկուն դէմ, որ ուրիշ մէկը չէ, եթէ ոչ Ծառուկեան:

«**Ծառուկ ծռուկին խօսքը ըրած էիր: Երբ մէկը կը հրաժարի իր կուսակցութենէն, որմէ անչափ բարիք տեսած է ու աններելի ներողամտութիւն, եւ անկէ ետքն ալ դէմ կ'եղլէ այդ կուսակցութեան, ասանկ մէկը բարոյապէս մեռած է ու մեծ խաչ մը քաշէ վրայէն: Խաչ մը անջնջելի: Այդ մարդը գրող ըլլալէ աւելի՝ փաստաբան է, անշուշտ աննկարագիր: Ծնած է գողնալու եւ աղտոտելու համար: Այս է իր կոչումը: Սրբութենէ զուրկ է: Հի կրնար գործ մը սկսիլ ու վերջացնել մաքրօրէն: Եթէ չաղտոտէ՝ կը մեռնի: Այս բոլորը գիտնալով գացի Պէշկեպաշլէ]** նոյնիսկ երկրորդ անգամ կողոպտուիլը աչք առնելով: Մեկնելէ առաջ, քանի մը հոգիի յայտնեցի մտածումներս: Աստուած խելք շնորհք էջմիածնայ «Ամենայն հայոց»ին[,] որ իրեն գործակալ ընտրած է Ծառուկը: Մարդը զոջաց ու միտք մախանքէն՝ տեսնելով Լիբանանի ու Սուրիոյ մէջ վայելած ժողովրդականութիւնս: Ընդամենը մէկ համդէս սարքեց իր կազմած յանձնախումբը: Միւս բոլոր համդէսները սարքուեցան տարբեր մարմիններու եւ միութիւններու կողմէ: Դուն յանգստը ես որ զինքը զուր տեղը հրաւիրած ես Պրոմմաննա: Նաեւ Գահիրէ սպասած ես որ ինքը քեզի գայ: Շատ բարեմիտ ես: Անոր մէջ ոչինչ կայ տեսական. ներողութիւն. Կայ մէկ բան տեսական. իր աղտոտութիւնը: Այսքան: Ես զինքը կ'անուանեի «սաղայէլ»: աս բառին իսկ չէ արժանի»^[22]:

Բայց ո՞վ կրնայ մեղադրել Պէշկեպաշլեանը այս տողերուն համար,– ո՛չ որ: Անոնք որեւէ բան կը պակսեցնե՞ն Ծառուկեանի վարկէն,– ո՛չ, իսկ Պէշկեպաշլեանի՞,– ո՛չ: Անոնք պարզապէս աղ կը ցանեն «մեղրախորիսիս կարկանդակին վրայ», որ սփիւռքահայ գրականութիւնն է, զայն զայնակողիչ եւ աւելի «ուտելի» դարձնելու համար:

Պէշկեպաշլեան, 13 Օգոստոս 2026

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

ՏՈՔԹ. ՄԱՐԳԻՍ ԱՏԱՍ

Պոլսոյ հայ գրականութեան եւ գրական կեանքի տարածքի նեղացումը, հայ բնակչութեան թուի նուազումը, մայրենի լեզուի օգտագործման թուազումը, հայ աշակերտներու թուի նուազումը, հայերու դէպի թրքերէն արտայայտուելու հակումը եւ ընթերցողների թուի նուազումը ծանր ձեռքով հարուածեց հայերէնով գրուած ստեղծագործութիւնների արտադրութեան ընթացքին վրայ եւ զայն կը կը քաշէ դէպի անհետացման վտանգին: Այս իրավիճակը ունի բազմաթիւ հիմնարար պատճառներ: Պոլսոյ հայկական մամուլը, որն անցեալին հարուստ օրագրային եւ ամսագրային մշակոյթ ունէր, ծանր տնտեսական դժուարութիւններով կը ջանայ իր գոյութիւնը պահպանել ու թեթեւցնել մայրենի լեզուի փոխանցման դժուարութիւնները: Գաղտնիք մը չէ, որ Պոլսոյ հայ երիտասարդ սերունդը իր առաօրեայ կեանքին մէջ չօգտագործէր իր մայրենի լեզուն, այս պարագան ձեռքով մը կը նեղացնէ հայերէնի գործածութեան տարածքը, հայերէն գրական ստեղծագործութիւնների արտադրութիւնը եւ ընթերցողների շրջանակը:

Թուրքիոյ փոքրամասնութիւններու դպրոցներու սահմանափակ հայկական կրթութիւնը եւ հայ տան մէջ հիմնական խօսակցական լեզուին թրքերէնի դառնալը եւ այլ պատճառներ կը խոչընդոտեն հայ գրական մշակոյթին զարգացումը եւ նաեւ մայրենի լեզուի ու գրականութեան պահպանումը: Պոլսոյ հայ գրականութեան պարտէզը, որ ժամանակ մը բուրումնաւէտ ծաղիկներով զարդարուած դրախտ մըն էր, այժմ գրեթէ վերացուած է չոր հողի մը: Պոլսոյ հայ գրականութիւնը, որ յայտնի էր խոր արմատներ ունեցող մշակութային ատենադրոյթով, այսօր հասած է նահանջի շրջանի եւ կ'ապրի հայերէնով ստեղծագործութիւններ գրողներու պակասը:

Ներկայիս, Վերջինիս Ձիֆիօղլու, Գարին Գարագաշլը, Բագրատ Էստուրեան, Ռուբէն Բոփաշ եւ Մեան Տէյրմէնճիեանի եւ մի քանի հայ մտաւորական անուններ կը փորձեն վերակենդանացնել Սիմքէշեանի, բժիշկ Վարդ Շիկահերի, Ջաւէն Պիպերեանի, Ռուբէն Հատտեճեանի, Ջահրատի, Խրախումիի, Երուանդ Կոպէլեանի, բժիշկ Իգնա Մարիապեանի եւ Մկրտիչ Մարկոսեանի թողած հարուստ ժառանգութիւնը:

ՀՀ ԱՐՈՒԵՍԻ ՎԱՏԱԿԱԿՈՐ ԳՈՐԾԻՉ, ԱՆՈՒՄՆԻ ԿՈՄՊՈԶԻՏՈՐ ԿՈՆՍԱՄՆԵՏԻՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԸ ԿԸ ՆՇԷ ԾՆՆԳԵԱՆ 80-ԱՄԵԱԿԸ

Սրտանց կը շնորհաւորենք յոբելեանի առիթով՝ մաղթելով քաջառողջութիւն, երկար տարիներու ստեղծագործական բեղուն ճանապարհ, նորանոր յաջողութիւններ եւ ոգեշնչման անսպառ աղբիւրներ: Թող անոր երաժշտութիւնը շարունակէ հնչել, հարստացնել մեր մշակութային կեանքն ու հասնիլ նոր սերունդներուն:

Tekeyan Cultural Association Greater New York
in collaboration with the Armenian Radio Hour
of New Jersey presents

ROMANTIC SOUL: MASTERPIECES FOR PIANO TRIO

Featuring works by
Khachaturian, Mendelssohn,
Naregatsi, Babajanian
and others

TANYA
GABRIELIAN
piano

ANI
KALAYJIAN
cello

ERIC
SILBERGER
violin

Sunday, September 27, 2026

4PM

West Side Presbyterian Church
65 Monroe St, Ridgewood, NJ 07450

Tickets \$75, \$50, \$40

[17] «Թարգմանութեան մրցումը», «Նախիր», 16 Ապրիլ 1961, էջ 1:

[18] «Թատերասերներու հաւաքոյթը ի պատիւ Նշան Պէշկեպաշլեանի», «Ազդակ», 17 Յունուար 1961, էջ 3:

[19] «Նշան Պէշկեպաշլեան Նոր Մարաշի ազգային բարձր. վարժարանին մէջ», «Ազդակ», 3 Փետրուար 1961, էջ 3:

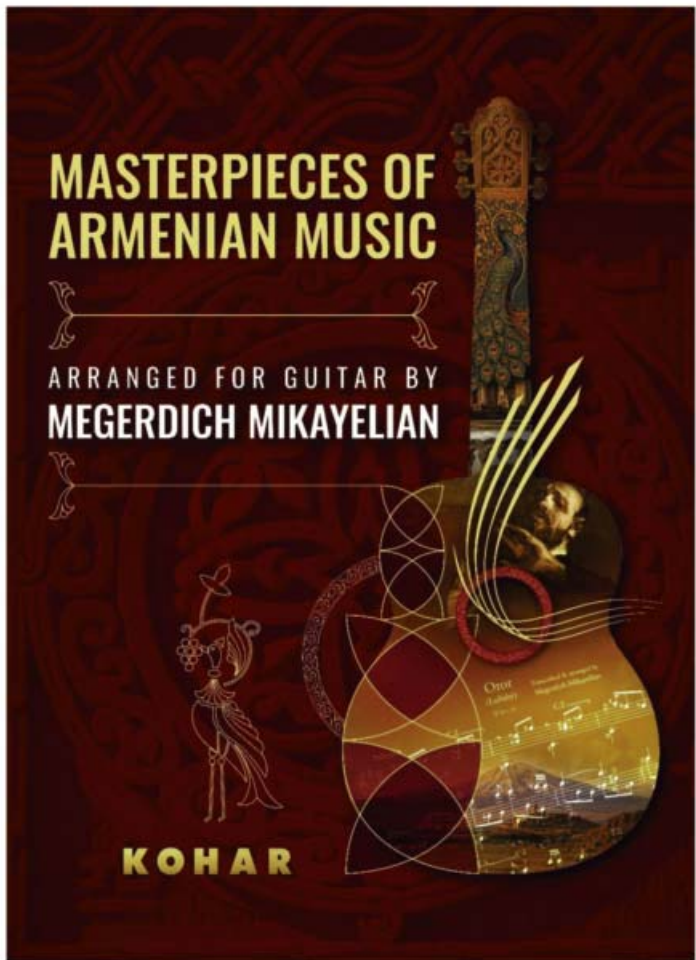
[20] «Մեծարանքի երեկոյ ի պատիւ Նշան Պէշկեպաշլեանի», «Ազդակ», 3 Փետրուար 1961, էջ 4:

[21] «Մեծարանքի երեկոյ նուիրուած Նշան Պէշկեպաշլեանի», «Ազդակ», 22 Փետրուար 1961, էջ 4:

[22] «Ա. Երկաթ, Ն. Պէշկեպաշլեան, Վրէժ-Արմէն նամակներ եւ պատասխաններ», «Հայերէն պոէզ», 10 Սեպտեմբեր 2017:

KOHAR
GALLERY

Մկրտիչ Միքայելեանին երաժշտական գիրքին զինեձօնը տեղի պիտի ունենայ՝
ԳՌՀԱՐ Յուցասրահէն ներս, Չորեքշաբթի, 26 Օգոստոս 2026-ին
Երեկոյեան ժամը 7:00-ին

Հասցէ: 243 Արմենիա Փողոց-Մար Միխայել
Պանք Պէկրութի շէնք, Առաջին Յարկ

Հրատէր
ԳՌՀԱՐ Գրադարան

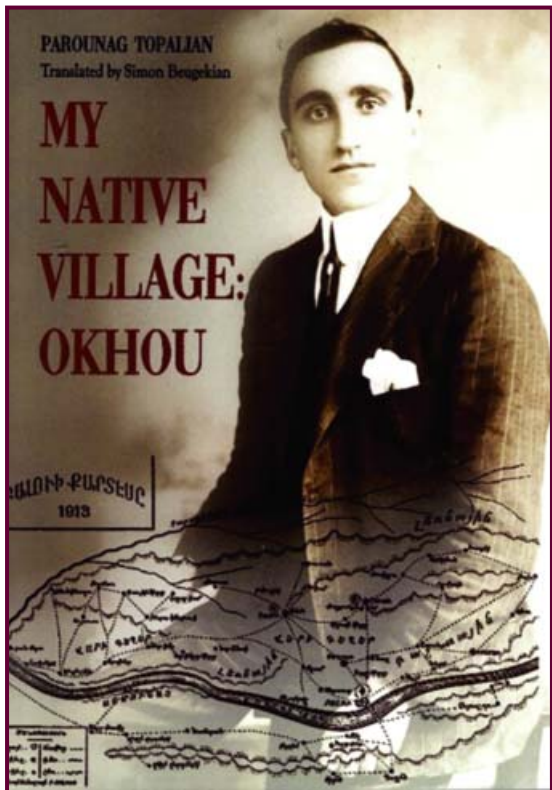
ՀԱՅԿԱԶԵԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԵՒ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՄԱՏԵԱՆ ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ ՄԵԿՆԱՐԿԸ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 14 Օգոստոս 2026.- Հայկազեան համալսարանի հրատարակչութիւնը եւ «Հայրենիք» հրատարակչութիւնը կը յայտարարեն **Յուշամատեան Մատենաշարի** մեկնարկը՝ հրատարակելով Բարունակ Թոփալեանի Իմ հայրենի գիւղս՝ Օխու, գիրքին անգլերէն նոր թարգմանութիւնը: Գիրքը մատենաշարի առաջին հատորն է, որ նպատակ ունի հայերէն յուշամատեններու հարուստ աւանդութիւնը հասանելի դարձնել նոր սերունդներուն եւ նորագոյն արիեստամիջոցներուն:

Բնագիրը առաջին անգամ հայերէնով հրատարակուած էր Պոսթոնի «Հայրենիք» հրատարակչութեան կողմէ, 1943-ին, Իմ հայրենի գիւղս՝ Օխու վերնագրով: Գիրքը Օսմանեան կայսրութեան Խարքերդի շրջանի Բալու գաւառակիւն մէջ գտնուող հայկական Օխու գիւղի աշխարհը կը վերակազմէ՝ հիմնուելով Հայոց ցեղասպանութենէն վերապրած հեղինակի յիշողութիւններուն վրայ: Թոփալեան իր յուշագրութիւնը գրած է ցեղասպանութենէն մօտ երեք տասնամեակ ետք:

Գիրքը անգլերէնի թարգմանած է Սիմոն Պէօճէքեան:

Յիշողութեան միջոցով համայնքներու վերակառուցում

Հայ յուշամատենները գրա-պատմական իւրայատուկ ժանր մը կը կազմեն հայ գրականութեան մէջ: Այս ժանրը հիմնականին մէջ ստեղծուած է Հայոց ցեղասպանութենէն վերապրածներու եւ անոնց յետնորդներուն կողմէ: Այս յուշամատենները կը համադրեն պատմութիւն, ազգագրութիւն, աշխարհագրութիւն, տոհմագրութիւն, բանահիւսութիւն, լուսանկարներ, քարտէսներ, բարբառներ, յուշագրութիւններ, աւանդութիւններ, առօրեայ կեանքի նկարագրութիւններ, ինչպէս նաեւ Յեղասպանութեան եւ տեղահանութեան պատմութիւններ:

Այս աշխատութիւնները կը ջանան վերակառուցել Հայոց Յեղասպանութեան հետեւանքով կործանած համայնքներու աշխարհը, արձանագրել ցրւած, տասանորդուած ժողովուրդի մը կեանքն ու փշրուած ժառանգութիւնը: Անոնք միաժամանակ կը ծառայեն իբրեւ պատմական արխիւներ, մշակութային վկայութիւններ եւ մոռացութեան դէմ պայքարի միջոցներ: Յուշամատենները դարձան այնպիսի հոգեւոր սնունդի միջոցներ, զգացական ուղեցոյցներ, որոնք միջոցով արմատախլուած հայերը պահպանեցին եւ վերախմաստաւորեցին հայրենի իրենց տան գաղափարը Սփիւռքի մէջ:

Հայկազեան Համալսարանի եւ Հայրենիքի հրատարակչութիւնները, միացեալ այս գործակցութեամբ, յառաջացնելով Յուշամատեան մատենաշարը կը նպատակադրեն թարգմանաբար վերահրատարակել հայերէն իւրայատուկ յուշագիրքեր, ցարդ անտիպ աշխատութիւններ եւ անգլերէն թարգմանութեամբ հասանելի դարձնել իբրեւ ուշագրաւ գրքային վկայութիւններ:

Մատենաշարին հատորները պիտի ներառեն նաեւ քննական մեկնաբանութիւններ եւ կարելոր ժողովրդագրական, ուսումնասիրական յաւելումներ՝ սկզբնական բնօրինակին վրայ, զանոնք տեղադրելով Օսմանեան կայսրութեան եւ անոր շրջակայ տարածքներուն եւ հայոց պատմութեան ու մշակութային ժառանգութեան աւելի լայն ծիրին մէջ:

Մէկ հայրենիքէ՝ համահայկական նախաձեռնութիւն

Մատենաշարին գաղափարը սկիզբ առած է իր նախնիներու հայրենի քաղաք Բալուի վերաբերող յուշագիրքեր թարգմանելու եւ հրատարակելու ճորճ Աղճայեանի առաջարկէն: Աղճայեանի, Հայկազեան համալսարանի նախագահ Վեր. Դոկտ. Փօլ Հայտոսեանի եւ մատենաշարի խմբագիրներ Անդրանիկ Տազեսեանի ու Խաչիկ Մուրատեանի միջեւ տեղի ունեցած քննարկումներուն ընթացքին, այդ նախնական նախագիծը վերածուած է աւելի լայն նախաձեռնութեան՝ ընդգրկելով նախկին Օսմանեան կայսրութեան տարածքին գտնուող հայկական քաղաքներուն ու գիւղերուն վերաբերող իւրօրինակ գիրքերու, յուշագիրքերու հրատարակութիւնը:

«Այս յուշամատեններուն հեղինակները ստանձնեցին ցեղասպանութեան եւ տեղահանութեան հետեւանքով կործանուած համայնքներու ընկերային, մշակութային եւ ֆիզիքական աշխարհները վերակառուցելու ծանր պարտականութիւնը,- կը գրեն Տազեսեան եւ Մուրատեան մատենաշարի ներածութեան մէջ:- Անոնք աշխատանքը անգնահատելի պատմական գիտելիքներ պահպանեց, միաժամանակ ստեղծելով յիշողութեան մնայուն կոթողներ՝ յետնորդներուն եւ գալիք սերունդներուն համար»:

Իմ հայրենի գիւղս՝ Օխուի հրատարակութեամբ կը սկսի մատենաշարի առաջին փուլը՝ նպատակ ունենալով այս բացառիկ աղբիւրները հասանելի դարձնել գիտնականներուն, նկարագրուած համայնքներու յետնորդներուն եւ ընդհանրապէս ընթերցող հանրութեան:

Թոփալեանի աշխատութեան առաջին հրատարակութենէն աւելի քան ութ տասնամեակ անց, My Native Village: Okhou-ն ընթերցողին կը ծանօթացնէ ոչ միայն կորսուած հայկական գիւղի մը պատմութեան, այլեւ այն յատկանշական ճիգին, որով ցեղասպանութենէն վերապրածները փորձեցին ապահովել, որ իրենց համայնքներն ու հայրենիքները չանհետանան յիշողութենէն:

ԹԵՔԵՆԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴՈԿՏ. ՆՈՒՊԱՐ ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԱՅ ՄՐՑԱՆԱԿԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Մտաւորական, լրագրող, հասարակական գործիչ եւ ՌԱԿ բազմաթիւ թերթերու կեղարեայ խմբագիր Դոկտոր Նուպար Պերպերեանի 2026 թուականի մրցանակաբաշխութեան դիմելու մեկնարկը տրուած է:

Նուպար Պերպերեանի մրցանակը կը տրուի հայկական ծագում ունեցող ուսանողներուն, որոնք կը մասնագիտանան միջազգային իրաւունքի կամ քաղաքագիտութեան մէջ:

Մրցանակաբաշխութիւնը սահմանուած է մտաւորականի կտակին համաձայն, իսկ Պերպերեան կեանքէն հեռացած է 2016 թուականի Նոյեմբեր 23-ին, 94 տարեկան հասակին:

Մրցանակաբաշխութեան մասնակցելու պահանջներն են՝

- 1) կրնան մասնակցիլ ուսումնական հաստատութիւններու՝ հայկական ծագում ունեցող ուսանողները, որոնք գլխաւորապէս մասնագիտացած են կամ միջազգային իրաւունքի, կամ քաղաքագիտութեան մէջ:
- 2) դիմորդը պէտք է ամբողջական դրոյքով ներգրաւուած ըլլայ աշխարհի հաւատարմագրուած քոլէճներու կամ համալսարաններու պաքալորեայի կամ ասպիրանթուրայի ծրագիրներով:
- 3) դիմորդը պէտք է ներկայացնէ ամբողջական տեղեկատուութիւնը, որ սահմանուած է դիմումի ձեւով:
- 4) դիմորդը պէտք է ներկայացնէ քոլէճի գրագրի պատճենը:
- 5) դիմորդը պէտք է ներկայացնէ դիմանկար:
- 6) դիմումը հնարաւոր է ստանալ Tcadirector@aol.com ելեկտրոնային փոստին գրուած նամակի միջոցով:
- 7) դիմորդները պէտք է դիմումները ներկայացնեն ելեկտրոնային տարբերակով՝ ուղարկելով Tcadirector@aol.com հասցեով:
- 8) յայտերի ընդունման վերջնաժամկետը 2026 Սեպտեմբեր 26-ն է:
- 9) հիմնադրամի կառավարիչները 2026 թ. Հոկտեմբերին կը քուէարկեն որակաւորուած յաղթողներու օգտին՝ հաշուի առնելով իւրաքանչիւր դիմումատուին ներկայացուցած դիմումը:
- 10) յաղթողը կամ յաղթողները կը ստանան իրենց մրցանակները 2026 Նոյեմբերին:
- 11) յաղթողները իրաւասու չեն կրկին դիմել մրցանակի համար:

Ուղղորդաւուն, ԱՄՆ